Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

1998 йил 4 декабрь жума

Сотувда эркин нархда

№ 239 (2020)

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИ

Савдо ва умумий овқатланиш корхоналарига солиқ солиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида

Солиқни тартибга солишни такомиллаштириш ҳисобига муомала харажатларини камайтиришдан савдо корхоналарининг манфаатдорлигини ошириш учун қулай шарт-шароитларни яратиш, солиқ солиш тизимини соддалаштириш ва бир хил қилиш, солиқлар тўлиқ йиғилишини таъминлаш мақсадида:

1. 1999 йилнинг 1 январидан бошлаб савдо ва умумий овқатланиш корхоналари умумдавлат ҳамда маҳаллий солиқлар ва йиғимларнинг қуйидаги турларини тўлашдан озод қилинсин:

экология солиғи;

сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ;

ер ости бойликларидан фойдаланганлик учун солиқ;

ер солиғи;

ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи;

бошқа маҳаллий солиқлар ва йиғимлар.

2. Белгилаб қўйилсинки, савдо ва умумий овқатланиш корхоналари ушбу Фармоннинг 1-бандида кўрсатилган жами умумдавлат ҳамда маҳаллий солиқлар ва йиғимлар ўрнига қуйидаги солиқларни тўлайдилар:

ялпи даромад солиғи;

мулк солиғи.

3. Ялпи даромад солиғининг ставкалари корхонанинг даромадлилик даражаси ва қаерда жойлашганига қараб табақалаштирилишини ҳисобга олган ҳолда тасдиқлансин.

Вазирлар Маҳкамасига Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджетини тегишли йилга тасдиқлаш чоғида ялпи даромад солиғи ставкаларини ҳар йили қайта кўриб чиқиш ҳуқуқи берилсин.

4. Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун:

мулк солиғи;

божхона тўловлари, давлат божи, лицензия йиғимлари, бюджетдан ташқари жамғармаларга ажратмалар тўлашнинг амалдаги тартиби сақлаб қолинсин.

5. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, Молия вазирлиги, Давлат солиқ қўмитаси тегишли вазирликлар ва идоралар билан биргаликда икки ҳафта муддатда амалдаги қонунчиликка ушбу Фармондан келиб чиқадиган ўзгартиш ва қўшимчалар бўйича таклифларни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига киритсинлар.

6. Мазкур Фармоннинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б.Ҳамидов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 3 декабрь

АЙЛАНАДИ СОАТ МИЛЛАРИ

ПАЙШАНБА ХАБАРЛАРИ

• МЕҲР

НОГИРОНЛАРГА КОМПЬЮТЕР

Тошкентдаги кўзи ожиз болалар интернатида тарбияланувчилар Халқаро ногиронлар кунида қиймати 82 минг АҚШ долларини ташкил этадиган махсус компьютер тизими ва таълим ускуналарини олдилар, — дея хабар қилади ЎзА мухбири А. Иванова. — Уларни “Соғлом авлод учун” халқаро хайрия жамғармаси Япония ҳукуматидан олган грантга Германиянинг жаҳонга машҳур “Карл Цейсс” фирмасидан харид қилган.

Халқаро ногиронлар кунида Тошкентдаги бир қанча ихтисослашган интернат мактабларда тарбияланаётган болалар ҳам республика жамғармаси бошқарувидан совға — санитария ва гигиена буюмлари, спорт кийимлари олдилар.

Бундай хайрия тадбирлари республиканинг барча вилоятларида ўтказилди. Уларни “Соғлом авлод учун” жамғармасининг маҳаллий бўлимлари ташкил этди.

• ЭЪТИРОФ

ПОЛВОНЛАР ТОШКЕНТДА ТЎПЛАНИШАДИ

ЎзА хабарига кўра, Халқаро кураш уюшмаси конгрессининг қарорига биноан келгуси йилда 3 апрелдан 3 майгача Тошкентда кураш бўйича биринчи жаҳон чемпионати бўлади.

Маълумки, 1998 йилнинг сентябрь ойида Халқаро кураш уюшмаси тузилган эди. Аммо ўтган шу қисқа вақт ичида унинг тузилгани ҳақидаги хабар бутун дунёга тарқалиб, яна 60 та мамлакат ХКУ муассислари қаторига қўшилиш истагини билдирмоқда.

• ШУНАҚАСИ ҲАМ БЎЛАДИ

ТЎЙДА БЎЛГАНИ ҚИММАТГА ТУШДИ

Наманган туманидаги Юқори Ғирвон қишлоғида яшовчи Х. Ҳусаиновнинг қўшни Қуйи Ғирвон қишлоғида тўйда бўлгани жуда қимматга тушди. Тантанада тўсатдан бошланган жанжалда қатнашганлардан бири Х. Ҳусаиновнинг чап қулоғидан бир қисмини тишлаб олди. У ўз ўлжаси билан ғойиб бўлди чамаси, узиб олинган қулоқ парчаси воқеа содир бўлган жойдан топилмади, — дея хабар беради ЎзА мухбири Н. Хўжаева.

Милиция органлари олиб борган тезкор-қидирув ишлари натижасида ўз рақибининг қулоғини тишлаб олган, америкалик боксчи Майк Тайсоннинг шуҳратига ҳавас қилган кимса топилди. У Қуйи Ғирвон қишлоғи фуқароси Х. Отахонов бўлиб чиқди. Энди у тўйдаги бемеъёр маишати учун қонун олдида жавоб беради.

• КИМ ЖАВОБ БЕРАДИ?

ГАЗ ЙЎҚ... СУВ ЙЎҚ

Октябрь ойининг ўнинчи кунларидан бошлаб Туямўйин сув омборидан олинадиган «Боғот-Янгиариқ» йўналишидаги қувурга сув юборилиши тўхтатилиб қўйилиши хоразмлик деҳқонларнинг яшашлари, ишлашларига қарши ҳолат эмасми?

Мен Боғот туман сув таъминоти идораси хизматчиларидан: «Аҳолига ичимлик сув бериш нега тўхтатилди?» деб сўрасам, улар: «Сувнинг бир метр куби беш сўм туради. Хўжаликлар сув ҳақини тўламаяптилар, шу сабабли сувни бекитиб қўйдик» дейишди.

Қизиқ, ҳукуматимиз қишлоқ жойларига ичимлик суви етказиб бериш ҳақида жон куйдириб турган бир пайтда маҳаллий раҳбарлар айрим кимсалар сув пули тўламаганлиги учун наҳотки ҳаммани жазоласалар?

Мазкур тумандаги «Боғот» жамоа хўжалиги аҳли эса шу яқин беш йил ичида табиий газдан фойдаланганликлари, уй иситганлари, овқат тайёрлаганликларини эслай олмайдилар. Нега?

Болтабой СОТИМОВ,
Хоразм вилояти, Боғот тумани.

• ЭҲ!

ҚИНҒИР ИШНИНГ ҚИЙИҒИ ЧИҚДИ

— Вилоят ИИБ тезкор ходимлари «Шароб-ароқ» ҳиссадорлик жамияти дарвозаси олдида турган «ГАЗ-53-12» русумли 24-64 рақамли автомашинани кўзларининг остига босдилар. Шубҳа ўринли бўлиб чиқди, — дея хабар беради сурхондарёлик ҳамкасбимиз З. Мамажонов.

Ҳиссадорлик жамияти ароқ қуйиш цехи бошлиғи Абдулқосим Қорақулов зиммасидаги камомадни қоплаш ниятида «Орзу» хусусий фирмасидан олиб келган 3,5 тонна спиртни дарвозадан хуфёна олиб кирмоқчи экан.

Шундай қилиб, қинғир ишнинг қийиқлари фош бўлди. Дастлабки тафтиш натижалари А. Қорақуловнинг салкам 4 миллион сўм камомадга йўл қўйганлигидан далолат бераётир.

Соат милларини Қўчқор НОРҚОБИЛ кузатди.

Телефонларимиз:
133-15-22, 133-52-55
133-07-48, 136-37-85

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 3 декабрь куни АҚШнинг “Кейс” корпорацияси раҳбари Жан Пьер Россо бошчилигидаги делегация аъзоларини қабул қилди.

— Ўзбекистон билан “Кейс корпорейшн” ўртасидаги ҳамкорлик мазкур фирма Ўзбекистонни қишлоқ хўжалик техникаси ва унинг эҳтиёт қисмлари билан таъминлайди деганигина эмас, — деб таъкидлади Ислом Каримов учрашувда.— Биз ушбу маҳсулотларни Ўзбекистонда ишлаб чиқариб, минтақамиздаги бошқа давлатларга сотишимиз ҳам мумкин. Негаки, минтақамизда қишлоқ хўжалик техникаси ишлаб чиқарадиган йирик корхона деярли йўқ. Мен бу ҳақда “Кейс” вакиллари билан илк музокаралардаёқ айтган эдим

Ўзбекистон билан “Кейс корпорейшн” ўртасидаги ҳамкорлик ҳақида гап кетганда, айтиш мумкинки, у самарали бўлаётир. Икки томонлама алоқалар йўлга қўйилганига эндигина тўрт йил тўлган бўлсада, натижалар салмоқли. Мамлакатимиз далаларида “Кейс” русумидаги 1554 та трактор, 825 та комбайн ишлаяпти.

Мазкур фирма билан ҳамкорликдан кўзланган асосий мақсад мамлакатимиз қишлоқ хўжалик техникасини замонавийлаштириш, қишлоқ хўжалигини жаҳон андозаларига жавоб берадиган техника билан таъминлаш учун Ўзбекистонга сармоя, илғор технология жалб этишдан иборатдир. Ўзаро алоқаларнинг ҳуқуқий асоси сифатида Ўзбекистон билан “Кейс корпорейшн” ўртасида узоқ муддатли ҳамкорлик тўғрисида битим имзоланган. Ўзбекистон, аввало, замонавий қишлоқ хўжалик техникасига эга бўлишдан наф кўрса, “Кейс корпорейшн” учун эса ўз маҳсулотларини сотиш имкониятлари янада кенгаяди. Жан Пьер Россо давлатимиз раҳбари билан учрашувдан олдин журналистларга берган интервьюсида ушбу ташрифдан асосий мақсад ҳам Ўзбекистон билан ҳамкорликни янада кенгайтиришдан иборат эканини таъкидлади. Шу боис, корпорация Ўзбекистонда яна битта қўшма корхона очишни мўлжалламоқда. Ҳозир мамлакатимизда “Кейс” корпорацияси билан шерикликда учта қўшма корхона фаолият кўрсатаяпти.

Мулоқот чоғида Ўзбекистон билан “Кейс корпорейшн” ўртасидаги ҳамкорликни янада ривожлантириш билан боғлиқ масалалар юзасидан кенг фикр алмашилди, мавжуд лойиҳаларнинг амалга оширилиш жараёни ва янги режалар кўриб чиқилди.

Учрашувда Бош вазир ўринбосари Б.Олимжонов, “Ўзқишлоқхўжаликмаш-холдинг” компанияси раиси Р.Матчонов иштирок этди.

(ЎзА)

СУРАТДА: қабул пайти.
А. ТЎРАЕВ олган сурат.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИДА

3 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгашининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисни Олий Мажлис Раиси Э. Халилов олиб борди.

Вазирлар Маҳкамаси томонидан тақдим этилган Ўзбекистон Республикасининг 1999 йилги Давлат бюджети лойиҳаси кўриб чиқилди.

Бюджет лойиҳаси тўғрисидаги ахборот билан Молия вазири Р. Азимов, парламентнинг Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитаси раиси А. Аҳадов, Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари — Макроиқтисодиёт ва статистика вазири Б. Ҳамидов сўзга чиқдилар.

Шу нарса қайд этилдики, 1999 йилги Давлат бюджети лойиҳаси мўлжалланаётган асосий макроиқтисодий кўрсаткичларга мувофиқ, ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг кутилаётган якунлари ва жорий йил бюджети ижросининг баҳосига асосланган ҳолда ишлаб чиқилган.

Лойиҳада иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни жадаллаштириш ва давлатнинг ижтимоий сиёсатини мустаҳкамлаш устувор йўналишлар этиб белгиланган.

Маориф, соғлиқни сақлаш соҳаларининг моддий-техника негизини мустаҳкамлаш ва қишлоқ ижтимоий инфратузилмасини янада ривожлантириш, шунингдек бюджет муассасаларидаги иш ҳақи, пенсиялар ва стипендиялар миқдорини ошириш назарда тутилмоқда.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини молиялашни кўпайтириш мўлжалланмоқда, коммунал хизматлар тарифларидаги тафовутни қоплаш, аҳоли омонатларини индексациялаш ва ижтимоий аҳамиятга молик бошқа тадбирлар учун зарур маблағлар ажратиш назарда тутилган, мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари бўйича инвестицияларни ўстириш жорий йилдаги даражадан 1,3 баробардан ҳам кўпроқ қилиб белгиланган. Бунда чет эл сармояларини жалб этган ҳолда экспортга мўлжалланган лойиҳаларни реализация қилиш рағбатлантирилади.

Мажлисда бюджетнинг даромад қисмини мустаҳкамлаш, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг бюджет мажбуриятлари бажарилиши ва тўловлар тушуми тўлиқ бўлиши учун масъулиятини ошириш, минтақаларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш вазифаларини ҳал этиш, Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш давлат дастурини амалга ошириш, қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни чуқурлаштириш, аҳолига коммунал хизмат кўрсатиш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш билан боғлиқ тадбирларни молиявий таъминлашни кучайтириш зарурлиги тўғрисида фикр-мулоҳазалар ва таклифлар билдирилди.

Кенгаш аъзолари Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитасининг Давлат бюджети лойиҳасини асосан маъқуллаш хусусидаги таклифига қўшилдилар ва ҳукуматга Давлат бюджети лойиҳасини билдирилган таклиф ва мулоҳазаларни инобатга олган ҳолда маромига етказиш ҳамда уни Олий Мажлисга қайта киритишни таклиф қилдилар.

Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқаруви раиси Ф. Муллажонов, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг раиси В. Беганов, Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг раиси Ў. Комилов, Ўзбекистон Республикаси Президенти девони қонунчилик ва суд ҳокимияти органлари билан алоқалар бўйича экспертлар гуруҳининг раҳбари Й. Назаров иштирок этдилар.

Хуршид ДАВРОН

ФИДОКОР БЎЛ!

Гар тиласа, жонингни бер элингга,
Эл дардини жо айлагин дилингга,
Ҳадеб қарайвермай ўнгу сўлингга,
Фидокор бўл, фидокор бўл, фидокор!

Болам алам доғин кўрмасин десанг,
Боши эгик бўлиб юрмасин десанг,
Боболар давоми, мана, мен десанг,
Фидокор бўл, фидокор бўл, фидокор!

Сен Бухорий, Фарғонийлар наслисан,
Самарқандий, Термизийлар аслисан,
Шижоатда Соҳибқирон мисли сен
Фидокор бўл, фидокор бўл, фидокор!

Она юртнинг ҳар зарраси бир дунё,
Ҳар заррада жо бўлган бир авлиё,
Шу тупроқни кўзга айлаб тўтиё,
Фидокор бўл, фидокор бўл, фидокор!

Машаққатлар ўткинчидир, юрт — боқий,
Иймон боқий, номус ила бурд — боқий,
Бошинг узра ёғилган бу нур боқий,
Фидокор бўл, фидокор бўл, фидокор!

Ўзбекистон худди жаннат тимсоли,
Олтинга тенг тупроғининг мисқоли,
Юрт дарғаси Ислом Карим мисоли
Фидокор бўл, фидокор бўл, фидокор!

Истиқболинг ёруғ бўлмас — ёнмасанг,
Гўзал кунлар ўзи келмас — ёнмасанг,
Бу тупроқда изинг қолмас — ёнмасанг,
Фидокор бўл, фидокор бўл, фидокор!

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида республика Конституциявий суди ҳамда Олий Мажлиснинг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман) ҳузуридаги инсоннинг Конституциявий ҳуқуқлари ва эркинликларига риоя қилиш бўйича комиссиянинг қўшма мажлиси бўлди. Мажлис Ўзбекистон Конституциясининг олти йиллигига ва Инсон ҳуқуқлари умумий декларациясининг 50 йиллигига бағишланди.

ИНСОН МАНФААТЛАРИ УСТУВОРЛИГИ

Мажлисда мамлакатимизнинг суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ва бир қанча вазирликлар раҳбарлари, ҳукуматга қарашли бўлмаган ташкилотларнинг вакиллари иштирок этди.

Уни Олий Мажлиснинг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили С.Рашидова бошқарди.

Конституциявий суд раиси Б.Эшонов, инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ директори А.Саидов, фуқаролар ҳуқуқлари ва эркинликларига риоя қилинишини назорат этувчи тузилмаларнинг вакиллари мажлисда сўзга чиқди. Мамлакатимизда ҳуқуқий демократик давлат қуриш жараёни инсон манфаатлари ва ҳуқуқлари устуворлигига асосланганини, буни республика Конституцияси тасдиқлаётгани таъкидланди. Ўзбекистон инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари дахлсизлигини эълон қилган бир қанча халқаро конвенциялар ва битимларга қўшилган. Конституциявий суд ва инсон ҳуқуқлари бўйича вакил вазифаларнинг муштараклигини ҳисобга олиб, шунингдек, фаолиятни мувофиқлаштириш мақсадида ҳамкорлик тўғрисида битим тузишга қарор қилди.

Мажлисда битимни имзолаш маросими бўлди. Бу ҳужжат иккала ташкилотнинг Конституциявий қонунийликни таъминлашга доир алоқалари соҳасини белгилаб беради.

Мажлис ишида Ўзбекистон Президенти девонининг қонунчилик ва суд ҳокимияти органлари билан алоқалар бўйича экспертлар гуруҳининг раҳбари Й.Назаров иштирок этди.

А. ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

ПАЙҲОНГАРЧИЛИККА ҚАРШИ КУРАШ

МАВСУМИЙ ИШ ЭМАС

дейишмоқда Фарғона вилояти прокуратураси ходимлари

Фарғона вилоятида қишлоқ хўжалик экинлари нобудгарчилиги, пайкалларни пайҳон қилишга қарши муросасиз кураш олиб борилмоқда. Фикримизни шу йилнинг ўн бир ойи мобайнида давлат аҳамиятига молик ишни амалга ошириш борасида 2 та жиноий иш қўзғатилганлиги, 324 та маъмурий чора кўрилганлиги, 39 та тақдимнома, 14 та амрнома киритилганлиги, 118 та фуқародан етказилган моддий зарар ундириб олинганлиги ҳам исботлаб турибди.

Вилоят умумий назорат бўлимида нобудгарчиликка қарши кураш юзасидан олиб борилаётган ишлар умумлаштирилиб, таҳлил қилиниб дастлабки хулосалар чиқарилди. Шуни таассуф билан қайд этиш лозимки, бу борада жиноятлар асосан шартнома режаларини муттасил уддаламаётган, иқтисодий жиҳатдан жар ёқасига келиб қолган хўжаликларда содир этиляпти.

Ёзёвон туманидаги Тошбоев номли ширкат хўжалигида режаларни бажармаслик одат тусига кириб қолган. Бу йил ҳам пахта тайёрлаш шартнома режаси 58 фоизда қолиб кетди. Хўжалик раҳбарлари турли баҳоналарни важ-карсон қилишдан нарига ўтишмайди. Лекин шундоқ пешоналарининг остида, жамоанинг 5-бригадаси ҳудудида Акрамжон Қодировга қарашли 4 бош қорамол экинзорларни пайҳон қилиб юрганини кўрсалар ҳам кўрмаганга олишади. Фақат маъмурий идораларнинг ходимлари бу бебошликка чек қўйишгандан сўнггина уларнинг кўзи мошдай очилди. Улар «уйқу»дан тургунларича арқонсиз ҳайвонлар хўжаликка 945 сўмлик моддий зарар етказишга «улгуришган» эди. «Хонобод» жамоа хўжалигидаги бошбошдоқлик эса бундан ҳам ортиб тушди. Қаровсиз қолдирилган 5 бош қорамол пахтазорларни пайҳон қилиб, тут дарахтларини нобуд қилади. Бу хўжасизликнинг оқибати эса жамоага 3275 сўм моддий зарар етказиш билан якунланди.

Бувайда туманида эса бу борадаги қилмишларни хас-пўшлашнинг «антиқа» йўли топилди. Чорва молларини экинзорларда «яйратиб» боқиш вояга етмаган ёш болаларга «ишониб» топшириляпти. Ўсмирлар қилмишини хаспўшлаш осон: «Ҳа, ёш бола-да, билмай бу ишни қилибди», деб қутулиб қолишади. Агар маъмурий идора ходимларининг қўлига тушиб қолса, нари борса, балоғатга етмаган ёшлар билан ишлаш комиссия интизомий чора кўради, холос. Шунинг учун ҳам бўлса керак, Амир Темур ширкатлар уюшмасининг Ингирчақ қишлоғилик Соҳибназаровлар, Додхоҳ қишлоғилик Ҳакимовлар хонадонларида ёш болалар қўлига арқон бериб, чорва моллари экинзорларга ҳайдаб юборилган. Жамоа мулкига кўз олайтирганнинг катта-кичиги бўлмайди. Юқоридаги оилаларнинг биринчиси 1530 сўм, иккинчиси 1042 сўм жарима тўлаш билан чегараланиб қолишмайди. Энди уларнинг фарзандлари туман ҳокимияти қошидаги балоғатга етмаган ёшлар билан ишлаш комиссиясининг доимий назоратида туришади. Ингирчақ қишлоғининг яна бир фуқароси 1980 йилда туғилган Умид Усмоновнинг хатти-ҳаракатлари юзасидан эса Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 104-моддаси 2-қисми билан иш қўзғалиб, судга оширилди. Биргина Бувайда туман прокуратурасида ноябрь ойида 12 нафар шахсга нисбатан юқоридаги моддага кўра маъмурий иш қўзғалиб, 10 минг 750 сўм моддий зарарлар ундириб олинди.

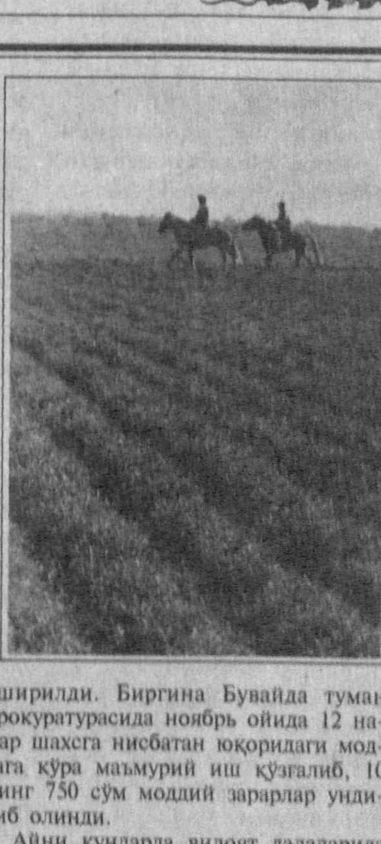

Айни кунларда вилоят далаларида от миниб пайкал кезаётган, этик кийиб экинзорларни айланаётган прокуратура ходимларини тез-тез учратиш мумкин. Уларнинг сергаклиги, ҳушёрлиги нобудгарчилик, пайҳонгарчиликка қарши кураш мавсумий иш бўлиб қолмай, доимий эътиборда, назоратда эканлигидан далолат бериб турибди.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

САОДАТНОМА

МУЛОҲАЗА, МУНОСАБАТ

Агар биз замон билан ҳамнафас яшамоқчи бўлсак, бошқа миллатлардан кам бўлмасликни, аксинча, улар билан тенг, эркин, ҳамкор бўлиб умр кечиришни истасак, фарзандларимизнинг бахту камолини кўрмоқчи бўлсак, ҳаётимизда адолат, фаровонлик, маънавий собитлик қарор топишини хоҳласак, йўлимизда дуч келиб, улуғ ва эзгу ишларимизга халал бераётган турли иллатлардан халос бўлишимиз, уларга қарши қатъият, сабр-матонат, жасорат билан биргаликда кураш олиб боришимиз шарт.

Ислом КАРИМОВ

АНДИШАНИНГ ОТИ... хиёнат эмасми?

Яқинда бир ривоятнамо воқеа тафсилотини эшитиб қолдим. Тадбиркорлардан бири узоқ муддатга хизмат сафарига жўнаб кетибди. Шарқ мамлакатларида ишини битказиб, транзит самолётда Ғарбга йўл олибди. Тошкентда 2-3 соатга тўхташини яқинларига маълум қилган экан, уни кутиб олишиб, хонадонига бошлаб келишибди. Худди шу пайтда уларнинг оиласи бошига ташвиш тушган, тадбиркорнинг тўнғич фарзанди кутилмаганда иситмалаб, шифохонага ётқизилган экан. Табиийки кутиб олувчиларни бир савол қийнаган, боланинг бетоб бўлиб қолганини адасига билдирамизми, йўқми? Баъзилар айтиш керак, деса, кўпчилик «муҳим иш билан юрган одамнинг фикрини бўлиш нимага керак, ёш бола, бугун шамоллаган бўлса, эртага кўрмагандек бўлиб кетади» қабилида мулоҳаза қилиб, бу ҳақда оғиз очмайдиган бўлишибди. Отанинг сўроғига эса «Болажонни қишлоқдаги тоғалари олиб кетишувди, хабардор бўлиб турибмиз», деб жавоб қилишган, яъни бир сўз билан айтганда, сафардаги одамни аяшган, унинг олдида андиша қилишган.

Бундай воқеалар кундалик ҳаётимизда кўплаб учраб туради. Биз жуда оғир-босиқ халқмиз, «қўл синса, енг ичида, бош ёрилса, дўппи остида» деб оғирликни гарданимизга олиб юраверамиз. Унча-мунчага дардимизни, изтиробимизни изҳор қилавермаймиз. Аммо-лекин ана шу «фазилат»имиз баъзан қаттиқ панд беради.

Юқоридаги воқеани мақолага дебоча қилиб олмаслигимиз ҳам мумкин эди, бироқ унинг ечими бизни ҳозиргача безаб турган атворимиз ҳисобланмиш Андиша ҳақида чуқурроқ ўйлаб кўришга мажбур қилди. Ўша оилани кутилмаганда фалокат домига тортган: иситмалаб ётган боланинг ҳарорати тушмай, бир ҳафтада узилган. Отасини эса дунёнинг бирон бурчидан топиша олмаган, у шаҳарма-шаҳар сафарда бўлган ва унга ўғлининг таъзияси насиб этмаган. Шундай қилиб, «кафтимда шўрва пишираман», деб юрган, ҳамма нарсага қурби етадиган одам азиз фарзандининг дийдорини кўра олмай, унга ёрдам бера олмай бир умр армонда қолган. Балки андиша қилишмаганларида, бор гапни очиқ айтганларида, у сафарини қолдирар, жигарбандининг бошида парвона бўлар, ажалга даво топа олмаса ҳам ўз бурчини бажариб, виждон қийноғидан халос бўларди. Энди эса у бир умр изтироб ичида қолди.

Аслида ҳам шундай бўлиши керак эди: бемор ҳақида бор гапни айтиш уйдагиларнинг бурчи эди. Аммо... Рости, Самарқанд ва Навоий вилоятлари халқ депутатлари кенгаши сессияларида Президентимизнинг нутқлари, иштирокчиларнинг фикр-мулоҳазаларини тинглаб ўтириб, беихтиёр шу воқеани эсладим. Бундай қараганда, икки ҳолатда ҳам — бир оиланинг шахсий ҳаёти ва жойлардаги ижтимоий муҳитнинг нохуш аҳволга келиб қолганида бир хил моҳият пайдо бўлган: вазиятни тўғри баҳолай олмаслик, қандайдир бахтли тасодифларга умид боғлаш ва қолаверса, қалбнинг (сезгининг) мудроқлиги. Агар хушёрлик (чунки фақат иситмалаб эмас, номаълум сабаб билан ҳам инсон ҳаёти поёнига етиши мумкин ёки Самарқанд ва Навоий вилоятларидагига ўхшаш манзара бошқа жойларда ҳам учраган ва ўз баҳосини олган, бу ҳақда йўлбошчимиз Самарқандда Қашқадарёни бекорга эслатмадилар) ва хавфдан безовталик (негаки ҳар қандай касаллик ўлим билан тугаши мумкин ёхуд «қинғир ишнинг қирқ йилдан кейин ҳам қийиғи чиқар», деганларидек, ишдаги нуқсонлар эртами-кечми фош бўлади, ахир ҳаммасини аввало худо, қолаверса, одамлар кўриб турибди) етарли бўлганда иллат бу даражада газаклаб кетмаган, ишонч билдирилган кўплаб раҳбарлар ўз бурдини йўқотмаган бўларди. Демак, баъзи масъул шахслар табиатидаги бепарволик (бу сўзнинг энг юмшоқ маъносида, аслида — жўнлаштириб таърифлаганда — андиша, бироқ чин маъносида лоқайдлик, масъулиятсизлик) охир-оқибатда жиддий асоратларга олиб борар экан. Бундай ҳолларнинг ижтимоий илдизлари ҳақида чуқурроқ фикр юритайлик.

Маънавиятимизда андишали бўлиш ижобий ҳол ҳисобланади. Бу сўз ифодалайдиган маъноларда ҳам ғашга тегадиган бирор унсур учрамайди. «Изоҳли луғат»да унга **«Андиша** — 1. Кетини, оқибатини ўйлаб ёки юз-хотир қилиб юритилган мулоҳаза, эҳтиёткорлик. 2. Умуман, фикр, мулоҳаза. 3. Шарм-ҳаё, ор-номус, уят» тарзида шарҳ берилган. Санаб ўтилган маъно нозикликларининг ҳеч бирида ёмонлик оҳанги йўқ. Оқибатни ўйлаш, эҳтиёткорлик, шарм-ҳаё ҳар доим керак. Бироқ, мантиқан ўйлаб қараганда, киши ташқи таассуротларни қабул қилганда (бундай ҳолда шахс пассив рутбада туради) андишали бўлса, уни фазилат ҳисоблаш мумкин. Дейлик, биров сизнинг юзингизга бехосдан тарсаки тортиб юборса ёки дафъатан қўпол гап айтса, унга шу заҳотиёқ жавоб қайтариш шарт эмас. Балки ўша одам бу ҳаракатни ўта ҳаяжонли ҳолатда содир этгандир ёки сизни бошқа биров (рақиби)га ўхшатгандир. Шундай ҳолатда «кетини, оқибатини ўйлаб» иш тутган зотни анча тарбияли, жиддий одам сифатида қабул қилса бўлар. Бизнингча, «андиша» худди шундай пайтдагина чинакам ижтимоий мазмун кашф этади ва шахсни фазилат сифатида безайди.

Энди шахс ўзига қаратилган ҳаракатни қабул қиладиган эмас, балки теваракдаги воқеликка шахснинг ўз ҳаракати билан муносабат билдириши лозим бўлган шароитларда биз таъкидлаган, «андиша» деб номланган «фазилат» қандай мақомда туришини таҳлил қилайлик. Бунда шахс фаол рутбада туради, у ҳаракат қилиши лозим. Бу ҳолни аниқ мисол билан шундай тушунтириш мумкин: сизнинг кўз олдингизда одам сувга чўкаяпти (дарёда оқиб кетаяпти). Бундай вазиятда «кетини, оқибатини ўйлаган» ёки «шарм-ҳаё»ни сақлаган одам қўл-ковуштириб тураверши керак, чунки чўкаётган одамни қутқариш учун сувга тушиши ўша одамнинг ўзини ҳам ҳалок қилиши эҳтимоли бор ёки ечиниб (кўпчилик кўз олдида) дарёга ташлаш ёхуд овозини баланд кўтариб одамларни ёрдамга чорлаш шарм-ҳаё доирасига сиғмаслиги мумкин. Демак, агар биз «андишали бўлишим керак» деган ақидага кўр-кўрона ёпишиб олсак, сувга ғарқ бўлаётган одамни бепарво кузатиб туришимиз керак бўлади. Бу мулоҳазалар мавзунинг энг оддий талқини.

Энди кўламни кенгроқ олиб, ижтимоий ҳаётимиздаги баъзи кўринишларга замондошларимиз (жумладан, ўзимизнинг ҳам)' муносабатимизни назардан ўтказайлик. Маълумки, ҳозирги долғали кунлар шу жамиятда яшаётган ҳар бир фуқародан атроф-теваракда кечаётган воқеликка фаол муносабатда бўлишни тақазо этмоқда. Истиқлол аталган буюк кўтарилиш ҳаммамизнинг қисматимизни бир нуқтага бирлаштирди. Агар юртимизда Президентимизнинг ғоялари тўла-тўкис амалга ошса ва биз ёруғ кунларга тезроқ эришсак, ҳаммамизнинг умумий бахтимиз. Мабодо, баъзи «оёғи ердан узилган» юртдошларимиз фақат ўз қоринлари ғамини еб, ислоҳотлар йўлига тўсиқ бўлаверишса, мақсадга эришиш ҳам чўзилиб кетаверади, ёруғ манзиллар узоқлашаверади. Қисматимиз, мақсадимиз бир экан, демак, биз бир кемадаги йўловчилармиз. Бу ўринда алоҳида бир шахснинг бахт-саодатга эришувини жамиятнинг умумий ижтимоий қиёфасидан айри тасаввур қилиш мумкин эмас. Кема йўловчилари учун ягона аъмол — кеманинг кўзлаган манзилига эсон-омон етиб боришида. Унинг айрим йўловчилари ўз каюталарини олтину кумушлар билан безаб, биллур қадаҳларда май ичиб, йўлда давом этаётган бўлишлари мумкин, бироқ улар бирон фалокат рўй бериб кема ҳалокатга учраса, уларнинг бу маишати бир пулга қиммат бўлиб қолишини эсдан чиқармасинлар. Инчунун, ижтимоий ҳаётда ҳам ёнма-ён яшаётган икки қўшнининг бири бойлигининг ҳисобини адаштириб қўйган бир шароитда иккинчисининг қорни тўймай турса, бу ҳали фаровонлик таъминланди, дегани эмас. Бундай ички зиддиятларни бартараф этиш, шубҳасиз, салбий кўринишларга қарши кураш билан амалга оширилар экан, худди шу нуқтада тарозининг қайси палласи тош босиши эртанги кун қиёфасини белгилаб беради.

Ишонч билан айтиш мумкинки, айни пайтда юртимизда истиқлол ғояларига фидойи одамлар кўпчиликни ташкил қилади. Бироқ ана шундай ижобий омил жамият ижтимоий ҳаётида тўла акс этмаётганини тан олиш лозим. Бундай ҳолнинг асосий сабаби — ҳаммамизнинг ўта андишали бўлиб қолганимизда эмасмикан? Ростдан, айни пайтда бир табақа турли йўллар билан жамият моддий бойликларини ўз нафсига ўзлаштираяпти, шунинг ҳисобидан қаторлаб чет эл машиналари, данғиллама саройларга эга бўлаяпти, довруқли тўйлар қилаяпти, иккинчи табақа эса гарчи бу ишлар қинғир йўллар билан, ҳеч бўлмаганда солиқ тўламай амалга оширилаётганини билиб турса-да, шунчаки кузатувчи бўлиб турибди, яъни ташқи таассуротларга ўз муносабатини билдириши керак бўлган шароитда андиша сақлаб турибди. Кўриниб қолаяптики, бу ўринда андиша, аввало, фаолиятсизлик сифатида намоён бўлаяпти ва аниқ шароитда фазилат эмас, балки иллат мазмунини касб этаяпти. Бу ўриндаги «андиша»мизни энди бепарволик, аниқроғи, лоқайдлик деб атасак, ўринли бўлади.

Хўш, бу иллат бизнинг ҳаётимизда нега урчиб кетди? Ватандошларимиз (ўша бепарво кузатиб турганлар, аксарият, зиёли қатламининг вакиллари) ўз тақдирларига шунчалар лоқайд бўлиб қолдиларми? Ахир, «Лоқайдлик — қалбнинг мажруҳлиги» (А. Чехов) экан, наҳот жамиятимизда мажруҳ одамларнинг кўпайишига йўл қўйсак?

Бу саволларга жавоб топиш учун кечаги кунларимизга разм солишга тўғри келади.

Маълумки, биз барча соҳада шўро тузумининг оғир асоратларини кечирмоқдамиз. Жумладан, бундай таъсир феъл-атворимизда ҳам ўз изини қолдирган. Ахир, биз одамларнинг ҳаёти ноҳақ қурбон қилинган, ярамас қонунлар доирасига сиғмаган, аксарият чин инсонлар хўрланган тузум фуқароларининг фарзандларимиз. Энг оддий тарихий далилларни эслаб кўрайлик. Қатағон машинаси ишлаб турганда энг катта мансабдорлардан бири ўз ёстиқдошининг ўша ярамас тартиблар туфайли Сибирга сургун қилинишини бепарво кузатиб турган. Отанинг ўғли (ёки аксинча) учун жавоб бермаслиги — тониши оддий ҳол бўлган. Кўпчиликнинг кўз олдида гуноҳсиз одамлар айби исботланмай йўқ қилиб ташланаверган. Ҳамма оғир саросима, кутилмаган ажал хавфи остида яшаган. Бундай вазиятда киши кимга, нимага ишонишини ҳам билмай қолиши табиий. Замон кўргуликларидан беҳад чарчаган одамлар атрофдаги ҳамма нарсани бефарқ кузатганлар, лоқайд бўлиб қолганлар. Ёки «мулкнинг эгаси — ҳамма» (аслида — ҳеч ким эмас) қабилидаги иқтисодий тамойил ҳам ўғирлик, ўзлаштиришларни кўрса кўрмасликка олиш тартибини сингдирган. Одамларнинг бундай кайфияти ялпи ижтимоий тус олганини, жамият шундай «Сен менга тегма, мен сенга тегмайман» муҳитида яшаганини ўзимиз ҳам биламиз. Демак, ҳали кўплаб замондошларимиз кечаги куннинг исканжасидан чиқиб кета олмаяптилар ва бу катта зарар келтираяпти.

Энди муносабатлар бутунлай ўзгарди, кун ботишга томон сузаётган кема йўлини орқага буриб, кун чиқишга, истиқболга томон жазм этмоқда. Худди шу ҳолатнинг кўплаб талабларидан бири — хушёр туриш, келажак манфаати йўлида фидойи бўлиш. Бугунги кун шукуҳи ҳаммамиздан атрофда кечаётган воқеаларга фаол рутбада туриб муносабат билдиришни талаб этмоқда. Ўтиш даврининг қоидаларидан бири Президентимиз қайта-қайта такрорлаганларидек, «Мустақиллик менга нима берди?» эмас, «Мен мустақилликка нима бердим?» тарзидаги мезондир. Бу айни лоқайд кузатувчиликни эмас, фаол иштирокчи бўлишни талаб қилувчи даъватдир. Айни шундай шароитда лоқайд одам жамиятга уч карра зиён келтириши мумкин: аввало, у фуқаро сифатида ўз бурчини бажармайди, кейин эса фидойи одамлар йўлига тўсиқ, уларнинг гарданида юк бўлади. Учинчидан, бундай зотлар гуруҳининг хатти-ҳаракатини замон йўриғига мослаш учун бошқа кишилар банд бўлади. Ташқи воқеликка фаол муносабатда бўлиш тақозо этилган шароитда андиша сақлаш лоқайдлик экан, бундай кайфиятнинг жамиятда тез суръатли ўзгаришлар кечаётган палладаги моҳияти хиёнат билан тенг. Бинобарин, ўз ички майлларини енга олмаслик, Ватан, халқ манфаатини тушуниб етмаслик, бунинг устига ишончни оқламаслик бундан бошқа нарса эмас.

Истиқлол ҳар биримиздан ўз фаолиятимизни қаттиқ тафтиш қилишни, эски ақидалардан эртароқ воз кечиб, янгиланаётган давр нафасини тезроқ ҳис қилишни талаб қилмоқда. Зеро, янги кошонага эски кийимларни судраб бориш қанчалик номутаносиб бўлса, эзгу ниятларимизга ҳам умрини тугатган қарашлар шунча мос тушмайди. Ниятни, руҳиятни поклаш жараёни қанча тез кечса, шунча фойдалидир.

Ҳаким САТТОРИЙ

ҲИКМАТНОМА

ТЎЙГА БОРСАНГ ТЎЙИБ БОР, ЁМОНЛИГИНГ ҚЎЙИБ БОР.

Бу мақол «Жамоат йиғиладиган жойга — тўйга, меҳмондорчиликка «алмойи-алжойи» бўлиб борма, дурустроқ кийимингни кийиб бор; жамоат йиғилган жойда ёмонлик қилма, ниҳоятда одоб сақла; тўй—зиёфатда овқатни бўкгунингча, орқа-ўнгингга қарамай ема» деб насиҳат қилинганда айтилади.

Бошқа кўринишлари:

Тўйга борсанг тўйиб бор,
Тўрқа тўнинг
кийиб бор.

(Тўрқа тўн — шойи матодан тикилган).

* * *

Тўйга борсанг бурун бор,
Бурун борсанг ўрин бор.

* * *

Тўйга борсанг тўйиб бор,
Бўз халтангни
қўйиб бор.

Тўй оши кўпчиликка тайёрланадиган ош. Мўлжалдан бир оз янглишилса, ё одам кутилганидан кўпроқ келса, ош суптароқ сузилиши мумкин. Шунда тўяр-тўймас бўлиб қолсанг, бундан хафа бўлма, гина ҳам қилиб юрма, дейилмоқчи.

* * *

Тўйда — тўпиқча.

Яъни озгина, кичкина нарса тегиб қолгудай бўлса, бундан ўпкаланиб юрма. Тўйчилик-да, маъносида.

* * *

Тўйган ҳам — бир,
Тотган ҳам — бир.

Олдимга ош келди деб, орқа-ўнгингга қарамай еяверма, одоб сақла. Тотиб кўрсанг ҳам тўйгандек бўласан, дейилмоқчи.

* * *

Тўйганга — тўй,
Тўймаганга — томоша.

* * *

Тўйда сўз бор бахшига,
Харидор бўл яхшига.

* * *

КЎРМАГАННИНГ КЎРГАНИ ҚУРСИН

Мажозий маънода озгина бойликка ёхуд муваффақиятга эришгач, ўзининг аввалги аянчли ҳолини унутиб, шишиниб, босар-тусарини билмай қоладиган, бошқаларни менсимай, «оёқ учи»да кўрсатадиган такаббур одамларга нисбатан аччиқ киноя тарзида қўлланилади.

Бошқа кўринишлари:

Кўрганнинг
кўрмагани қурсин,
Кўрмаганнинг —
кўргани.

* * *

Кўрмаганни кўрдилар,
Кўк эшакка миндилар.

(Илгари ҳатто эшаги ҳам йўқ эди, энди эшакли бўлибди-ю, ҳеч кимни назар-писанд қилмайди-я!, — дейилмоқчи).

* * *

Бошқа кўринишлари:

Сен тегмаганга сон
тегди,
Зоғора тегмаганга
нон тегди.

* * *

Ярлининг (қашшоқ)
чўнтагига ақча тушса,
Турна бўлиб қийқиради.

* * *

Ювош йўғонласа, эшикка сиғмас.

* * *

Кун кўрмаган кун кўрса,
кундўз чироқ ёндирар.
Ёмон ҳўкизга шох
битса, сузиб ўлдирар,
Ёмон одамга мол
битса, уриб ўлдирар.

* * *

КИБР БАЁНИДА

Кибр деб улуғланмоқ ва ҳаво қилмоққа дерлар ва ҳам ўзин бошқа одамлардан улуғ тутмоққа дерлар. Такаббур бўлмоқ ва ҳаво қилмоқ ашадди ҳамдур. Такаббурлик қилғувчи жаннатга кирмас. Машраб алайҳи-р-раҳма дерлар:

Байт:

Такаббур феъли
шайтондур бу йўлга
кирма,
Эранлар кеттилар,
мағрури суврат бўлма.

ИСРОФ БАЁНИДА

Исроф деб керак эмас ўринларға ақча ва ғайр нарсаларни сарф қилмоққа дерлар. Бизнинг шаҳар одамлари кабики бибишанба, Сўқмазор ва фалонларға ақча сарф қилурлар. Исроф қилғувчини шайтоннинг қариндоши дебдурлар. Исрофнинг ҳаром бўлишининг ҳикмати шулки, Оллоҳу таълонинг берган неъмати икки дунёнинг саодати учундир. Мол билан дунё ишлари тартибга келур. Мол билан Ҳаж қилинур ва мунга ўхшаш неча-неча яхши ишлар мол билан бўладур.

Расул РАҲМОНОВ таҳрири остида.

МУВОЗАНАТ БУЗИЛМАСЛИГИ КЕРАК

Давлат — инсоният яратган улуғ қадрият, муқаддас даргоҳдир. Айни пайтда фуқаролар тинчлиги, осойишталиги, хавфсизлигини таъминлайдиган қудратли куч ва воситадир. Аслида диннинг ривожланиши давлатнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши билан ҳам чамбарчас боғлиқдир.

Давлатнинг кучи ва қудрати энг аввало унинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маънавий тизими ва тузуми билан белгиланади. Ижтимоий-сиёсий, иқтисодий тизим ва тузум эса ўз табиати, моҳиятига кўра дунёвий асосга ва характерга эгадир. Эндиликда дунёвий давлат ҳақидаги тушунчаларимиз реал миллийлигимиз, мустақиллигимиз асосида ривожланмоқда. Шундай экан, ҳар бир фуқаро касби, мансаби, миллати эътиқодидан қатий назар, дунёвий давлатнинг конституцияси, қонун-қоидалари, талабларига риоя қилмоғи, бўйсунмоғи даркор.

Албатта, дунёвий давлат асосан дунёвий таълим ва тарбия тизимига асосланади. Лекин унда одамларнинг диний дунёқараш ва эътиқодга бўлган интилиши, истаги, эҳтиёжи истисно қилинмайди. Бу тизим табиий равишда ҳурфикрлиликка, ҳатто даҳрий дунёқарашга ҳам кенг имконият беради. Дунёвий давлатда эътиқод, виждон эркинлиги таъминланади.

Давлат ўзининг келажаги бўлган болалар, ўсмирлар, ёшлар тақдирига бефарқ қарамайди. Бола тарбияси доимо давлат паноҳида ва ғамхўрлигида бўлади.

Демак, дунёвий таълим-тарбияда, маънавий-маърифий ишларимизда илм-фаннинг куч-қудратини, инсоннинг ижодкор яратувчилигини ва унинг миллий умумбашарий тараққиётдаги ўрнини, ролини кўрсата олмоғимиз ғоят муҳим.

Дунёвий давлатнинг муҳим вазифаларидан бири экстремист диний, миллий, мафкуравий ақидапарастлик билан муросасиз кураш олиб боришдир. Чунки бу иллат қайси шакл ва усулда намоён бўлмасин, жамият учун ўта хавфли ҳодисадир. Одамларни илм-фан, маданият, техника ютуқларидан, давлатни, жамиятни бошқаришнинг оқилона аҳкомларидан қайтариш, бездиришга уриниш нафақат тарих ғилдирагини орқага қайтариш билан боғлиқ бўлган бидъатчилик, хурофотчиликдир, шу билан бирга инсоннинг туғма, табиий эркинлиги, ҳуқуқларига тажовуз ҳамдир. Ақидапараст ваҳҳобийлар учун ислом Каломи эътиқод манбаи эмас, балки адоват қўзғатиш усулидир. Ҳадисда: «Бидъат, хурофотга берилган одам то уларни (бидъат, хурофотни) тарк этмагунча қилган савоб ишларини Тангри қабул этмайди», дейилади.

Одам ато ва Момо Ҳавонинг ворислари бўлган инсоният буюк дунёвий мавжудот ва коинот гултожи сифатида катта тарихий тараққиётни ўз бошидан кечирди. Оллоҳ таоло одамни ердаги халифам деб унга фаришталарни сажда қилишни буюрганлигида ҳам катта маъно бор. Дин инсонни ўзини-ўзи англаш, билиш йўлидаги уринишдир. Демак, инсон онги, тафаккури ўсиб ривожланиб борган сари дин ҳам ривожланиб, мураккаблашиб, такомиллашиб боради. Бу жараёндаги давлатнинг ролига тарих гувоҳдир. Шундай экан, дунёвий қадриятларни, ислом Каломига қарама-қарши қўйишга уриниш бузғунчиликдир. Чунки халқимизнинг кўпгина одоб-аҳлоқ нормалари, анъана, урф-одатлари, маросимлари ислом дини туфайли вужудга келган ва халқимиз турмуш тарзига сингиб бир-бирига уйғунлашиб кетган. Ана шу тарихий-табиий мувозанатни бузишга уриниш инсонийликдан эмасдир.

Бекмурод НОРМУРОДОВ,
Алишер Навоий номидаги Самарқанд Давлат университети, профессор.

ҚЎША ҚАРИГАНЛАР

Юртимизнинг тўю маросимлари кўп. Уларнинг қай бирида бўлманг, кексалар ёш келин-куёвларни «қўша қаринглар», дея дуо қилишади.

Бу ҳикматнинг маъноси сиз суратда кўриб турган Тожи бобо Сармонов ва унинг турмуш ўртоғи Иқбол момоларимиз ҳаётида мужассамдир.

Айни пайтда нафақа гаштини сураётган бу пиру бадавлатларимиз Жарқўрғон туманидаги Норали Боймуродов номли жамоа хўжалигида истиқомат қилишади. Ҳалол меҳнат ва ҳаётлари сабаб, эл орасида обрў-эътиборлари баланд.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ШУКУР ҚИЛИШ - ОЛИЙ ФАЗИЛАТ

Яратганга шукрлар бўлсинки, мустақилликнинг саккизинчи йилига ҳам эсон-омон қадам қўйдик.

Ўтган етти йил она тарих олдида бир сониядек муддат. Аммо шу етти йил бизни, давлатимизни, мустақиллик режаларимизни бағоят жиддий имтиҳондан ўтказди.

Бир вақтнинг ўзида яратдик, қурдик ва хотиржам яшадик.

Юртбошимиз Ислом Каримовнинг қуйидаги фикрлари ёдимга келади:

«Бугунги кунда ғояни, фикрни тақиқ билан, маъмурий чоралар билан енгиб бўлмайди. Ғояга қарши фақат ғоя, фикрга қарши фақат фикр, жаҳолатга қарши фақат маърифат билан баҳсга киришиш, олишиш мумкин. Ҳар бир инсон, ҳар бир фуқаро буни яхшилаб тушуниб, мағиз-мағизига етиб олиши керак»

Мустақиллик мустаҳкамланиб, унинг кўкси тобора кўтарилиб борган сари яқин ўтмишнинг аянчли хотиралари ёдимга тушади. Дарвоқе, ўтмишингга боқиб, бугунги кунингни яхши тушунасан, деган нақл бекорга айтилмаганку.

Биз мустабид тузумдан қутулганимизга минг бора шукр қилсак арзийди. Инсон Эркини, шахсини, шаънини топташ, ҳур фикрни жиловлаш собиқ тузумнинг бош мақсадига айланганлигини бугунги кунда ҳеч ким инкор этмаса керак, деб ўйлайман. Замон чиғириқлари инсон иродасини мажақлаб, уни тинимсиз "тексислаб" тургани тарихдан маълум. Ўша 30-40-йилларда турли қурилишлар, иншоотлар баҳонасида ёш-ёш келинчаклар, ўн гулидан бири очилмаган қизлар канал қазишга, очиқ далаларда хандақлар қазишга ёппасига сафарбар этилган эди.

Ўша дамларда аям билан ун олиш учун бозорга борганимни элас-элас эслайман. Уйда ҳечвақо қолмаган... Шунда аям раҳматли мени қўлимдан ушлаб ун каппанига олиб бордилар. Бир даста пулни унфурушга (пул санашни билмас эдилар) узатиб, камзуллари билан юзларини тўсганча, - шунга ун берсангиз, - дедилар. Унфуруш сал димоғдорроқ эканми, пулни санаб, - бир килога етмайди-ку! - деди. Аям хижолат билан: - Қайдам, анча пулку, наҳотки, - деганлари ҳамон, - мана пулинг, бошқадан олақол! - деб жеркиб берди. Мен шунда: - аямга нега бақирасан!, - деганча унинг қўлига ёпишиб, тишлаб олган эдим. Ҳалиги одам вой-войлаб, мени урмоқчи бўлиб ҳезланганда, атрофдагилар, - ҳой инсон, пулига яраша беравермайсанми, - деб уни койиб беришди. Тарозига бир ҳовуч унни солиб аямга узатди.

- Пулинг 850 грамм унга етар экан, - деди... Аям менга бир қарадилар-да: - Яхши иш қилмадинг болам, ҳар қалай унинг ёши улуғ, қолаверса ун уники! Хоҳлаган нархида сотади-да, - дедилар.

Ўшанда аямнинг кўзларидан юмалаб тушган ёш томчилари хотирамда абадий муҳрланиб қолган. Аямнинг маъюслик билан: - шу кунлар ҳам ўтиб кетар, бошимизга офтоб ҳам тегар, - деган сўзлари ҳозирги ҳурлик кунимизнинг башорати ва умиди эмасмикан, - деб ўйлаб кетаман...

Очлик, қувғин, қатағон отани боладан, оғани инидан айирди, туғилиб ўсган, киндик қони тўкилган ватандан жудо қилди, кўпчилик кун кечириш учун боши оққан томонларга кетиб қолди. Одамлар, очликдан қирилганлар, кунжара еб шишиб ўлганлар қанчалан-қанча, буғдой ўримидан сўнг бошоқ териб, қўлга тушганлар-чи, бир халта бошоқ учун авахтага кетганларни нима дейсиз? Кўпчилик бу ҳақда ёзишнинг нима кераги бор эди, деб ўйлаши мумкин. Баъзи "коммунизмда яшаб, билмай қолган эканмиз" дегучи ва ҳозирги кундан нолиб юрган ношукур бандалар хулоса чиқарар, деган маънода элнинг, юртнинг бошига тушган кулфатлардан бир шингилини эслаб ўтдим, холос...

Шу сатрларни ёзаётиб, беихтиёр Президентимиз Ислом Каримовнинг қуйидаги сўзларини эсладим: **"Тарихий хотираси бор инсон иродали инсон... Ким бўлишидан қатъий назар, жамиятнинг ҳар бир аъзоси ўз ўтмишини яхши билса, бундай одамларни йўлдан уриш, ҳар хил ақидалар таъсирига олиш мумкин эмас. Тарих сабоқлари инсонни ҳушёрликка ўргатади, иродасини мустаҳкамлайди".**

Ўтмиш билан ҳозирни муқояси қилиб кўриб, шукур қилиш олий фазилатдир. Шукур қилмоқ бирор нарсадан мамнунликни, миннатдорчиликни, аниқ мақсадга эришганликни ифодалаб, "Ташаккур", "раҳмат", "миннатдорман", "розиман" каби маъноларни билдиради.

Бугун ёруғ кунларга етганимиздан ғурурланиб, янги-янги марралар сари қадам қўяётганимиз учун фахрланиб ишлаш ва яшаш учун барча асосимиз бор.

Солижон БОЙМАТОВ,
фалсафа фанлари номзоди, доцент.

ҚАРОР ВА ИЖРО

ҚЎШИМЧА 17 МИНГ ГЕКТАР ЕР

Республика Вазирлар Маҳкамасининг «1998-2000 йиллар даврида Наманган вилоятида бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва вилоятни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш чора-тадбирлари дастури тўғрисида»ги қарори қабул қилинганига унча кўп бўлгани йўқ. Лекин ушбу қарор ижросини таъминлаш юзасидан вилоятда бошланган ишлар кўлами кун сайин ортиб бормоқда.

Айни пайтда вилоятнинг табиий ва иқтисодий салоҳиятидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, аҳолини, айниқса ёшларни иш билан таъминлаш, уларнинг турмуш шароитини ва моддий фаровонлигини яхшилаш юзасидан бир қатор тадбирлар белгиланган. Поп туманида янги ерларни ўзлаштириш ва уни суғоришни таъминлаш ана шулар жумласидандир. Бу бежиз эмас, албатта. Поп тумани худуди вилоят умумий ер майдонининг 44 фоизини ташкил этишига қарамай сув танқислиги боис, унинг аксарият қисмидан фойдаланилмай келинарди. Ўш—Тошкент автомобиль йўлининг юқори қисми, яъни Қамчиқ довони ён бағриларидаги минглаб гектар қақраб ётган ерларга сув чиқариб, экинзорларга, боғроғларга айлантириш нафақат Поп тумани аҳолиси, балки вилоят халқининг орзуси эди.

Республикамиз мустақилликка эришгач, туман ва вилоят раҳбарлари ана шу мақсад йўлида кўп уринишди. 1995 йилга келиб қақраб ётган ерларга оби-ҳаёт чиқариш мақсадида «Машканал» қурилишига киришилди. Бироқ, бу борада ҳам иқтисодий тақчиллик панд берди. Бошланган ишлар ўлда-жўлда қолиб кетди. Ниҳоят юқорида таъкидланган қарорда вилоят аҳолисининг ана шу эзгу ниятлари ҳам ўз ифодасини топди.

Вилоят истиқболини кўзлаб қабул қилинган ҳукуматимизнинг мазкур қароридан сўнг «Машканал» қурилишига яна жон кирди. Айни пайтда қурилиш-монтаж ишлари бир зумга тўхтамаяпти. Сирдарё ўзанида қудратли насос станцияси бунёд этиш, канал қазиш, Жийдалисой сув омборини жиловлаш каби кенг кўламли ишлар бир вақтнинг ўзида амалга оширилмоқда. Айниқса, «Марғузор» насос станцияси катта қурилиш майдонига айланган. Бу ерда экскаватор, бульдозер каби ўнга яқин қудратли техникалар борлиқни ларзага келтириб ишламоқда. 30 дан ортиқ оғир юк ташувчи транспорт воситалари пешма-пеш тупроқ ташиб чиқаришмоқда. Бу борада 22-автокорхона ҳайдовчиси Борис Пеминов олдига тушадиганлар топилмаяпти. У ўзи бошқараётган «КаМАЗ» русумли автомашинасида кунига 50-60 қатнов иш бажариб ҳамкасблари ўртасида пешқадамликни қўлдан бермай келмоқда. Экскаваторчи Рўзибой Сулаймонов, Асқаржон Ҳошимов, Носиржон Алихонов, ҳайдовчи Назиржон Қўчқоров, Эминжон Мирбадалов, Толиб Отабоев, Эркин Ниёзовлар ҳам бир кунда 2-3 норма иш бажаришмоқда.

Бу ерда меҳнат қилаётганлар учун барча қулайликлар яратилган. Ишдан сўнг дам олиб, ҳордиқ чиқаришлари учун ичида телевизордан тортиб, барча шароитлар яратилган вагон уйлар ҳамда уч маҳал бепул иссиқ овқат ташкил қилинган. Бундай қулай имкониятлар ишчиларнинг самарали меҳнат қилишида муҳим омил бўлмоқда. Шу боис ҳам икки ой давомида 1,5 миллион куб метр ҳажмда тупроқ ишларини бажаришга эришилди.

— Тупроқ ишлари ниҳоясига етай деб қолди, — дейди «Вилоятсувқурилиш» трестига қарашли Поп туманидаги 2-механизациялашган кўчма колонна бошлиғи Қамбарали Рамоналиев. — Эндиликда бу ерга ҳар бири 1,5 куба сув тортиш қувватига эга бўлган 10 та насос ўрнатилади. Сирдарёдан бир кунда 15 куба, қўшимча тармоқлардан 3 куба, ҳаммаси бўлиб эса 18 куба сув «Машканал»га ташлаб берилади. Бу ўз навбатида 17 минг гектар қақраб ётган янги ерларни ўзлаштириш ҳамда 8 минг гектар экин майдонларининг суғориш ҳолатини яхшилаш имконини беради.

Айни пайтда насос станцияси қурилиши билан бирга, бу ерда ишлайдиган ишчилар учун турар жой бинолари барпо этиш ишлари ҳам давом этмоқда. Ана шу мақсадда 16 та уй қуриш режалаштирилган. Шу кунга қадар унинг тўрттаси қуриб битказилиб фойдаланишга топширилди, яъни тўртта оила ҳовли тўйлари қилиб кўчиб кирди.

Қамбарали ака таъкидлаганидек, нафақат насос станцияси, уй-жой қурилиши, балки барча жабҳаларда иш қизғин давом этмоқда. Жумладан, «Машканал» қурилиши ҳам жадал суратларда олиб борилмоқда. Шу кунгача каналнинг ўнг тармоғида 4,8 километр, чап тармоғида эса 2,2 километр масофада қазиш ишлари бажарилди ва 2 миллион метр куб ҳажмда тупроқ ишлари амалга оширилди. Шунингдек, сел сувларини ўтказувчи мавжуд 11 та ер ости иншоотларидан 8 таси қуриб тугалланди.

Қамчиқ довони ва тоғ тизмаларидан келадиган сел ва оқин сувларни жамлайдиган яъни, 47 миллион куб метр ҳажмда сув сиғдира оладиган «Жийдалисой» сув омбори дарвозаси шу пайтга қадар алмисоқдан қолган темир қувурлардан иборат эди. Ёғин-сочинли кунларда, айниқса, қорлар эрий бошлаган баҳор ойларида сув тошқини ҳар дақиқа хуруж қилиб турарди. Ҳукумат қароридан сўнг сув омбори дарвозасини қайта қуриб, хавфни бартараф этиш ва бу ердаги сувдан «Машканал» орқали оқилона фойдаланишга киришилди. Шу мақсадда Поп туманидаги механизациялашган кўчма колонна жамоаси кеча-кундуз бетонлаш ишларини давом эттиришмоқда. Негаки, юқори босимли сув қаршилигини қайтариш учун бетон қуйиш ишларини 24 соат давомида узлуксиз амалга ошириш талаб қилинади. Шунинг учун ҳам қурувчилар бир ҳафтадан буён 3-4 сменада меҳнат қилишмоқда. Уларнинг тинимсиз ишлашлари туфайли шу қисқа фурсатдан икки минг кубага яқин бетон ишлари бажарилиб 10 миллион сўмдан зиёд маблағ ўзлаштирилди.

Бир сўз билан айтганда, республикамиз Президенти ташаббуси билан қабул қилинган ҳукумат қарори Поп туманидаги ерларни ўзлаштириш ва суғориш иншоотлари қуриш ишларига қанот бағишлади. Ана шу мақсадда ҳукуматимиз томонидан кўрсатилаётган моддий ва маънавий ғамхўрлик, албатта, ўз самарасини бериши шубҳасиз. Буни қуйидаги мисолларда ҳам кўриш мумкин. Масалан, 17 минг гектар ер ўзлаштирилиши бу вилоятда яна битта туман пайдо бўлади, деган гап. Қолаверса, шунча майдон ўзлаштирилиб фойдаланишга топширилиши вилоят аҳолиси учун жуда катта имконият эшикларини очади. Аҳолини иш билан таъминлаш, янги ишчи ўринлари яратиш энг долзарб муаммолардан бири бўлиб турган айни ҳозирги пайтда бу жуда муҳим аҳамиятга эга.

Абдуҳошим МАДАТОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЕРГА ЭГАЛИК ҲИССИ...

Риштон туманидаги Ражабов номли ширкат хўжалигида иш звено усулида ташкил этилгани яхши самаралар бермоқда. Эндиликда деҳқонлар ўзларини ернинг ҳақиқий эгаси эканликларини ҳис этмоқдалар.

Звено бошлиғи Муқимжон Ҳасановнинг 9 гектар ери бор. Ўтган йили кузда бу ерга буғдой экканди. Агротехник тадбирларни ўз вақтида олиб боргани учун ҳосил мўлжалдагидан мўл бўлди. Ҳар гектар ердан 50 центнердан буғдой йиғиб олинди. У келгуси йили ўз ихтиёридаги ерга пахта экишни мўлжаллаб турибди. Шу боис, айни кунда кузги-қишки ишларни бекаму-кўст бажаришга ҳаракат қилмоқда.

СУРАТЛАРДА: звено бошлиғи Муқимжон Ҳасанов звено аъзоси Аъзимжон Эргашев билан ерга яхоб бермоқда.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган суратлар.

Ўзбекистонда таълим соҳасида олиб борилаётган улкан ишларга ўзининг ҳиссасини қўшаётган Очиқ жамият институтининг хайрли ишларидан бохабармиз. Жамғарма томонидан уч йил мобайнида 18 нафар ўқитувчи Марказий Европа университетларига фан доктори даражасини олиш учун юборилди.

ЎЗАРО ҲАМКОРЛИК ЙЎЛИДА

Шунингдек, 40 та олий ўқув юртларига 9000 та дарслик бепул тарқатилди. АҚШ, Канада, Буюк Британиядан таклиф этилган малакали ўқитувчилар мамлакатимизнинг турли олий ўқув юртларида дарс беришяпти.

Ана шундай ўзаро ҳамкорлик самарасини янада ошириш учун республикамиз Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Очиқ жамият институти (кўмак жамғармаси) ўртасида муҳим ҳужжат имзоланди. Ушбу келишув битими олий таълим тизимидаги ислоҳотлар жараёнига ижобий таъсир этса, ажабмас.

Раҳмон АЛИ.

МАКТУБЛАР ҲАҚГЎЙ БЎЛСА...

Бир хат устидаги ўйлар

Кишининг табиати қизиқ, кўпинча ўз салоҳиятига керагидан ортиқча баҳо беришга мойил. Ўзгалардаги қусурни тезроқ кўрамиз-у, аммо лекин ўзимизга келганда кўзгудаги аксимиз аниқ ва равшан акс этмайди, нечундир ўз камчиликларимизни хас-пўшлаш пайида бўламиз. Бор гапни айтиш учун ҳам мардлик талаб этилса керак. Холис бўлишлик ҳар кимга ҳам насиб этаверадиган хусусият эмасга ўхшайди.

Таҳририятга кунда мамлакатимизнинг вилоятларидан турли муаммолар ҳақида арзномалар келиб туради. Айни пайтда фуқаролар ўз дардлари ҳақида ҳам куйиниб ёзишади. Лекин бунда адолат мезонига ҳамиша ҳам амал қилиняпти, деб бўлмайди. Ўз шахсий манфаатига бироз тегиб кетилган бўлса, шу ишга алоқаси бўлган раҳбарга ўринли-ўринсиз таъна тошлари отилади. Халқимизнинг: олдин пичоқни ўзингга ур — оғримаса бировга ур, деган ўгити унутилади.

Айтмоқчимизки, баъзи арзномаларда ҳақгўйлик етишмайди. Киши бирор кимса ҳақида фикр айтмоқчи бўлса, бир дамга ўзини ўша кимса ўрнига қўйиб кўрса, атрофга, кўтармоқчи бўлган масаласига ўшанинг кўзи билан ҳам назар солса. Негадир аксарият ҳолларда ўзимиздан ўзгани унутиб қўямиз, оқибатда шахсий муаммомиз биринчи ўринга чиқади...

Хоразмнинг узоқ туманларининг биридан шикоят мактуби келди. У шундай сўзлар билан бошланади: «Бу хатни сизга катта умид боғлаб, ҳақиқатни рўёбга чиқаришда ёрдам берасиз, деб чуқур ишонч билан ўзининг инсоний ҳуқуқлари поймол қилинган одам ёзмоқда». Мактуб муаллифи 12 нафар фарзанди борлиги, жамоа хўжалигида 45 йилдан бери хизмат қилиб келаётганлигини ҳам айтади. Худди шу боисдан хўжаликнинг номини ҳам, хат муаллифининг исм-шарифини ҳам очиқ ёзишдан ўзимизни тийдик.

Юмшоқ ҳақиқат бўлмайди. Ҳақиқат аччиқ бўлса ҳам унга қулоқ тутмоқ даркор. Ўтмишдаги алломаларимиз ҳикмати бу.

Энди арзномадаги айтилган даъволар билан ҳақиқий аҳволни солиштириб чиқсак, назаримда масалага ойдинлик киритилади. «Ҳеч кимга йиғилиш тўғрисида хабар қилмасдан ошна-оғайниларини ва ўзига мойил кишиларни йиғиб, туман раҳбарлари яширинча ва қонунга хилоф равишда йиғилиш ўтказиб Йўлдошев Эгамберганни қайтадан жамоа хўжалигимизга раис қилиб сайлаб кетишди».

Мактуб муаллифи бўлмиш ҳурматли биродаримиз, юқорида келтирган сўзлар айнан сизнинг арзномангиздан олинди. Тушуняпсизми, ўзгаларга қўяётган бу ва бошқа айбларингиз ниҳоятда жиддий. Шуни эътиборга олиб, туман ҳокимининг фармойишига асосан махсус ишчи гуруҳи тузилган ва у арзномани ўрганиб чиққан. Туман ҳокимининг ўринбосари жаноб О. Иброҳимовнинг таҳририятга йўллаган жавоб мактубида айтиладики, «Э. Йўлдошевни жамоа хўжалиги бошқаруви раислигига 1997 йилнинг 27 декабрь куни бўлиб ўтган йиғилишда хўжалик аъзолари вакилларидан иборат 365 киши иштирокида муҳокама қилиниб ҳал этилган. Йиғилиш жамоа хўжалиги Устави талаблари асосида ўтказилган, йиғилиш қатнашчиларининг бир овоздан маъқуллаганликлари натижасида Э. Йўлдошев бошқарув раислигига сайланган»

Хабар берилмаса, фақат ошна-оғайниларни тўплаган бўлса, бу 365 киши қаёқдан келди? Ўйлаб кўринг ҳурматли ариза муаллифи.

Ҳар икки томоннинг фикрини солиштириб, хулоса чиқариш сизнинг фикрингизга ҳавола этилади, муҳтарам газетхон.

Арзномада ўқиймиз: «Йўлдошев Эгамберган 1990 йили колхоз аъзоларининг умумий йиғилишида хўжаликка раҳбарлик қила олмаганлиги учун раисликдан бўшатилганди. Яна шуларни билатуриб... қайтадан раҳбар қилиб тайинлашса, бу қайси сиёсатга тўғри келади?»

Бу саволга ҳам туман раҳбарлигининг таҳририятга йўллаган мактубида жавоб бор. «Э. Йўлдошев жамоа хўжалиги бошқаруви раиси бўлиб ишлаган йиллар мобайнида асосий қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқариш режалари бажарилиб келинган. Жумладан, 1988 йилда пахта тайёрлаш режаси 110, 7, 1989 йилда эса 106, 6 фоизга бажарилган. 1989 йилда режадан ортиқча 272 тонна пахта, 532 тонна макка силоси, 557 тонна хашаки лавлаги тайёрлаган. Чорвачилик маҳсулотларини давлатга сотиш режалари ҳам ошириб адо этилган».

Бу масалада ҳам хулоса чиқаришни жамоатчиликка ҳавола этамиз.

Ҳар бир ҳолатга бу каби батафсил тўхтаётганимизнинг боиси шундаки, арзнома муаллифи ўзи томонидан қўйилган саволларга жавоб берарсизлар, деб алоҳида таъкидлаган.

Яна бир ҳолат борки, унга ҳам аниқлик киритилмаса бўлмас, чамамда. Арзномангизда «ишдан бўшатилган одамлар, шу жумладан, мен ҳам иш билан таъминланмадим», деб ёзибсиз. Қаранг, 32 йил қурилиш материаллари ва минерал ўғитлар омбори мудири бўлиб ишлабсиз. Ўзингиз айтингчи, яна қайси хўжаликда шунча йил шу вазифада ишлаган бирор кимсани биласиз? Киши бир вазифада умрбод ишласин, деган қонун ҳам йўқ-ку.

«Э. Йўлдошев раисликка қайта сайлангандан кейин, — дейилади жавоб мактубида, — хўжалик Уставига мувофиқ бошқарув йиғилишига моддий жавобгар шахсларни ишга тайинлаш ва ишдан озод этиш тўғрисида таклифлар киритган. Шу асосда бир қатор шахслар ўз аризасига кўра ишдан бўшатилган. Уларга бошқа ишлар таклиф қилинган. Худди шунингдек, арзнома муаллифига бир қатор ишлар, чунончи, жамоа хўжалиги ғишт заводи раҳбарлиги, шоличилик бригадаси бошлиғи, жамоа хўжалиги экспедитори вазифалари таклиф қилинган. Бироқ у бу вазифаларда ишлашни рад қилган. Ходимларни ишдан бўшатишда ва ишга қабул қилишда хўжалик Устави ва амалдаги қонунлар бузилмаган».

Кишиларнинг сўзига қараб эмас, балки ишига қараб баҳо берилса адолатдан бўлур эди, деб ўйлаймиз. Туман раҳбарлигининг таъкидлашича, хўжалик чорвачилик фермаси вилоятдаги энг намунали ферма сифатида тан олиниб, тажриба мактабига айлантирилган. Қишлоқда янги мактаблар ва бошқа ижтимоий соҳа объектлари қурилиб, ишга туширилган. Янги ишчи ўринлари яратиш мақсадида бир неча йирик фабрикаларнинг филиаллари ташкил қилинган. Ҳозирги шароитда бу каби амалга оширилган ишларни инобатга олмаслик, назаримизда, инсофдан бўлмас.

Махсус ишчи гуруҳи аризани ҳар томонлама ўргангандан кейин унинг якунлари жамоа хўжалиги фаоллари иштирокида муҳокама қилинган. Хат муаллифи сифатида сизни ҳам таклиф этишган. Лекин сиз йиғилишда иштирок этишдан бош тортгансиз. Шу сабабли аризангизни ўрганиш натижалари сизга 1998 йилнинг 15 сентябрь куни 3-263 сонли, яна англашмовчилик бўлмасин деган ниятда 17 октябрь куни 3-293 сонли хатлар орқали юборилган.

Ана шунақа гаплар. Ушбу битиклардан мақсадимиз шуки, ҳар қандай вазиятда ҳам ҳақгўйлик мувозанатини йўқотмасак, воқеа-ҳодисаларга холис киши сифатида назар солсак. Ширин ёлғондан аччиқ ҳақиқат афзал, деб бекорга айтмаганлар.

Исмоил СУЛАЙМОНОВ,
«Халқ сўзи» газетасининг хатлар, шикоятлар ва оммавий ишлар бўлимининг муҳаррири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИНИНГ 6 ЙИЛЛИГИГА

АДОЛАТ ВА ҲУҚУҚИЙ КАФОЛАТ ҚОМУСИ

Мамлакатимиз ва давлатимиз ҳаётида буюк тарихий ўзгаришлар юз бермоқда. Халқимиз руҳиятида бунёдкорлик ва келажакка ишонч дарахти барқ уриб яшнамоқда. Энг муҳими — бу жараёнлар демократик ҳуқуқий давлат барпо этиш, фуқаролик жамияти пойдеворини мустаҳкамлаш тамойиллари билан тўла қамраб олинган. Айни пайтда булар жаҳон ҳамжамияти томонидан эътироф этилмоқда ва маъқулланмоқда. Мустақил Ўзбекистон Республикаси Конституцияси тарихимизнинг эврилиш ва бурилиш босқичига мос бўлган ана шу глобал ўзгаришларни ҳаракатлантирувчи асосий куч, ғоявий-ҳуқуқий жиҳатдан озиқлантирувчи бош манбаа вазифасини муваффақиятли бажармоқда.

Демократик ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамияти қуриш, умумбашарий демократик қадриятларни камол топтириш, шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, эркин бозор иқтисодиётини ташкил этиш ва ривожлантириш Асосий қонунимизнинг бош мақсади қилиб белгиланган. Бинобарин, давлат, жамият ва шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини мутаносиб равишда ҳимоя қилиш Конституциямизнинг асосий фазилати ҳисобланади. Конституциявий орган ҳисобланган ва ваколатлари Асосий қонуннинг XXIV бобида белгилаб берилган Ўзбекистон Республикаси прокуратураси ўз фаолиятида ушбу тамойилга суянади.

Конституциядан кейин қабул қилинган «Прокуратура тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни прокуратура идоралари фаолиятини муайян мақсадга йўналтиради. Бу мақсад мухтасар қилиб айтганда, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида Конституция ва у асосида қабул қилинган қонунларимизга бирдай амал қилинишини таъминлашдан иборат. Яъни мустақиллигимизнинг бош мақсади бўлган адолат ва ҳақиқат ғояси, унинг кафолати қонунларимиз билан тўла қамраб олиниши лозим. Энди табиий равишда шундай савол туғилади: хўш, республика прокуратураси идоралари бу борада нима иш қилди? Ютуқлар нималардан иборат? Камчиликлар аниқланиб, уларни бартараф этиш чоралари кўрилганми? Бу саволларга мустақиллик йилларидаги фаолиятимизнинг умумий таҳлили асосида батафсил жавоб бериш мумкин.

Прокуратура фаолиятини ва прокурорлар ҳаётини мамлакатимиз тараққиёти ва халқимиз турмушидан айрича тасаввур этиб бўлмайди, албатта. Шунинг учун 1991 йил декабридаги мамлакат билан ҳозирги Ўзбекистонни, кишиларимизнинг ўша пайтдаги қараши билан айни пайтдаги ўзгаришларни қиёслаб бу ҳақида маълум хулоса чиқариш мумкин.

Президент Ислом Каримов ўзининг «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» китобида халқимиз руҳиятидаги ўзгаришларни шундай таърифлаган эди: **«Бугун биз бундан 5 йил бурунги кишилар эмасмиз. Ишончим комилки, бундай имон-эътиқодли кишиларни танлаб олган йўлларидан энди ортга қайтариб бўлмайди».** Бу гаплар шу юртнинг фарзандлари бўлмиш прокуратура ходимларига ҳам дахлдордир. Президентимизнинг 1992 йил 8 январда чиқарилган “Ўзбекистон Республикаси прокуратураси органлари тўғрисида”ги Фармонидан кейин мустақил Ўзбекистон прокуратурасини шакллантириш жадал олиб борилди. Ўзбекистон транспорт прокуратураси ва республика қуролли кучлари ҳарбий прокуратураси Ўзбекистон Республикаси тасарруфига олинди. Прокуратура тизимида бир қатор янги бўлим ва бошқармалар пайдо бўлди. Энг муҳими, мустақиллик туфайли собиқ марказ эгаларининг кадрларга менсимасдан, ишонмасдан нописандлик билан қараш кайфиятидан халос бўлганини руҳан ҳис этган прокуратурамиз ходимлари озод республикамизда қонунчиликни мустаҳкамлаш учун енг шимариб ишга киришиб кетдилар. Конституция қабул қилингандан кейингина прокурор назоратининг моҳиятида чинакам инқилобий ўзгариш юз берди. Ахир прокуратура фаолиятининг партиядан ҳоли этилиши инсон ҳуқуқлари масалалари хусусий мулк, бозор иқтисодиёти, фуқаролик жамияти, ҳуқуқий давлат каби тушунчалари ҳаммамиз учун мутлақо янги қарашлар эди-да.

Конституциямизга биноан, ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниши, давлатнинг кучли ижтимоий сиёсат юритиш, қонун ижодкорлигида фуқаролар ва давлат манфаати рўпара келганда фуқаролар манфаатининг устунлиги тамойили, қонун олдида барчанинг баробарлиги каби талабларни ўзлаштириш ва шу асосда назоратни ташкил этиш, очиғи, ҳар бир прокуратура ходимини чинакам синовдан ўтказди.

Ҳозирга қадар Ўзбекистон йигирмага яқин халқаро ҳуқуқий ҳужжатларга имзо чеккан, улардан энг биринчиси Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси ҳисобланади. Инсон ҳуқуқлари масаласи Конституциямизнинг асосий масаласидир. Шунинг учун Асосий Қонунимизнинг инсонпарварлик моҳиятини жуда талабчан халқаро экспертлар ҳам якдиллик билан эътироф этишган.

Ҳозирга қадар Ўзбекистонда уч юзга яқин қонунлар ва меъёрий ҳужжатлар қабул қилинган бўлса, уларнинг барчаси бевосита ёки билвосита инсон ҳуқуқлари ҳимоясига йўналтирилгандир. Кўп йиллардан бери дунёнинг оловли нуқталаридаги, хусусан Тожикистон ва Афғонистондаги можароларни бартараф этиш юзасидан турли таклиф ва мулоҳазалар билдирилмоқда. Кейинги пайтда халқаро миқёсда ўтказилаётган тадбирларда ҳар хил диний ва дунёқарашга мансуб турли миллат кишилари аҳил-иноқ яшаётган Ўзбекистон тажрибасини ўрганиш ва кенг ёйиш ҳақидаги таклифлар ҳам тез-тез тилга олинадиган бўлди. Буни эндигини 6 ёшга тўлган Ўзбекистон Конституцияси ва конституциявий тузумнинг ютуғи, деб баҳоламоқ даркор.

Фуқароларимизни ижтимоий ҳимоялашда қариялар, ногиронлар ва ёш болали аёлларнинг нафақа олиши масаласи алоҳида ўрин тутади. Мустақилликнинг дастлабки йилларида, ҳатто 1995-1996 йилларда ҳам бу соҳага ажратилган маблағларни молиялаштиришда узилишлар, кечикишлар, маблағлардан бошқа мақсадларда фойдаланиш ҳолатлари мавжуд эди. Ҳукумат томонидан алоҳида ғамхўрлик кўрсатилди. Прокуратура бу соҳадаги қонунлар ижросини қаттиқ назоратга олди. Қонунбузарлар тегишли равишда жазоланиб, қилмишлари кўпчиликка ошкор қилинди. Натижада 1997 йилда ва жорий йилнинг ўтган даврида тартиб ўрнатилди.

Ҳукуматимиз янги иш ўринларини барпо қилиб, ишсизликни бартараф этиш, ишсиз фуқароларни қайта керакли касб-ҳунарга ўргатиш ва вақтинча ишламаётганларга нафақа тайинлаш масалаларига катта маблағ ажратган. Лекин, баъзан бу маблағлардан бошқа мақсадларда фойдаланиш, ҳатто ўзлаштириш ҳоллари учраб туради. Ўтган йили прокуратуранинг аралашуви билан бир неча юз миллион сўмлик шундай маблағлар жойига қайтарилди ва Бандлик тўғрисидаги қонун ижроси йўлида харж қилинди.

Яқинда Ўзбекистон прокуратураси республика Конституциявий суди билан ҳамкорликда 1997 йил ва 1998 йилнинг биринчи ярмида маҳаллий ҳокимликлар ва ўзини ўзи бошқариш идоралари томонидан чиқарилган ҳуқуқий ҳужжатларнинг қонунийлигини ўрганиб чиқди. Маълум бўлишича, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, Тошкент шаҳар, вилоятлар, туман (шаҳар) ҳокимликлари ва ўзини ўзи бошқариш органлари ноқонуний чиқарган мингдан ортиқ қарор ва фармойишларга жойлардаги прокурорлар томонидан протест келтирилгани аниқланди.

Мазкур текширишдан сўнг эса «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги ва «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонунлар талабларига зид равишда қабул қилинган ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлардан яна 478 тасига протест келтирилди. Умуман, ҳар йили ўрта ҳисобда прокурорларнинг протести билан турли идораларнинг 8 мингта ноқонуний меъёрий ҳужжатлари бекор қилинса, шунинг учдан бир қисмини фуқароларнинг меҳнат қилиш ҳуқуқига дахл қилувчи актлар ташкил этади.

Конституциямиз талабларига биноан судларда фуқаролик ва жиноят ишлари кўрилишида прокурор ваколатини таъминлаш масаласи янги мазмун билан бойитилмоқда. «Давлат айбловини қувватловчи» ёки халқ тили билан айтганда, «қораловчи» каби тушунчалар судда қатнашаётган прокурор зиммасига юкланаётган вазифалар билан сиғишмай қолди. Чунки, энди судда қатнашувчи прокурор фуқароларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилувчи фигура сифатида намоён бўлмоқда. Шу боис, биринчи босқич судларда кўрилаётган жиноят ишларнинг 80 фоизида, кассация ва назорат тартибида кўрилаётган ишларнинг ҳаммасида прокурорларнинг иштироки таъминланмоқда. Прокурорларнинг кассацион протестлари билан 1997-1998 йилларда ноқонуний суд ҳукмларининг 80 фоизи бекор қилинди ёки ўзгартирилди.

Амалдаги Конституция юқорида таъкидлаганимиздек, ҳуқуқий давлат қуриш ва фуқаролик жамияти барпо этиш ишига хизмат қилади. Президентимиз ўзининг «Тафаккур» журнали бош муҳаррирининг саволларига берган жавобларида бу вазифани янада ойдинлаштириб, **«вақти-соати келиб, бугунги ўтиш даври учун зарур бўлган кучли давлат функциялари ва аломатлари аста-секинлик билан тадрижий равишда кучли жамият зиммасига ўтади», деган эдилар.** Ана шу хулосалар, ўтиш даври вазифалари қатори аҳолининг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш масаласини кун тартибига долзарб қилиб кўндаланг қўймоқда. Прокуратура идоралари назоратидаги материалларнинг умумий таҳлили ҳам аксарият жиноятлар ва қонунбузарликлар фуқароларимизнинг қонунни ва ўз ҳақ-ҳуқуқларини етарли даражада билмасликлари натижасида содир этилаётганлигини кўрсатмоқда. Шунинг учун мустақилликнинг илк давридан бошлаб ҳар бир прокуратура ходимининг фаолияти баҳоланганда унинг аҳолини ҳуқуқий билимларни оширишдаги меҳнатлари ҳам эътиборга олинадиган бўлди.

«Инсон манфаатлари йили» ва «Оила йили» вазифалари доирасида амалга оширилган ишларимиз таҳлили, Президентимизнинг халқ депутатлари Самарқанд ва Навоий вилоятлари кенгашлари навбатдан ташқари сессияларида сўзлаган нутқларидан келиб чиқадиган вазифалар конституциявий тамойилларни ҳаётга, ислоҳот жараёнларига чуқуррок сингдириб бориш учун ҳали кўп иш қилишимиз кераклигини кўрсатмоқда.

Азимжон ЭРГАШЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг биринчи ўринбосари.

ЎЛМАС СЎЗ

МУҚАДДАС «АВЕСТО»

«Авесто» айни замонда бу қадим ўлкада буюк давлат, буюк маънавият, буюк маданият бўлганидан гувоҳлик берувчи тарихий ҳужжатлардир...»

Ислом КАРИМОВ.

Марказий Осиё халқларининг қадимги, муқаддас «Авесто» китоби аввал халқ оғзаки ижоди шаклида ривожланган. У авлоддан-авлодга кўчиб юриб, милоддан аввалги уч мингинчи йилларнинг охирида, III асрда Аршакидлар даврида тўплам ҳолига келтирилиб, сигир терисига олтин ҳарфлар билан битилиб, китоб қилинган. Бўйи бир метру йигирма, эни етмиш сантиметр ҳажмдаги улкан асар Турон (Марказий Осиё), Шарқий Эрон ва Озарбойжон халқларининг энг қадимги даврлардаги ижтимоий, иқтисодий ҳаёти, олам ҳақидаги тасаввурлари, урф-одатлари, маданияти ва диний қарашларини ўзида ифода этган.

Катта ҳажмда бўлганлиги сабабли кундалик фаолиятда фойдаланиш учун «Кичик Авесто» ҳам яратилган. У «Катта Авесто»дан танлаб олинган дуолар тўпламидан иборат бўлган.

«Авесто»га кирган материаллар олимларнинг фикрига қараганда, икки минг йилликлар давридаги воқеа ва ҳодисаларни ўз ичига олади. У фақат муқаддас диний китоб бўлибгина қолмай, балки тарихий асар ҳамдир.

«Авесто» фанда уч даврга, уч қисмга бўлиб ўрганилган ва таҳлил қилинган. Биринчи даври, биринчи қисми энг қадимий бўлиб, милоддан аввалги уч мингинчи йилларнинг охири Яшта давридир. Бу даврда синфий жамиятдан илгариги ҳаёт бўлиб, қабилачилик, кўп худолик тасаввурлари акс этган.

Иккинчи даври, иккинчи қисми Гота даври деб аталади. Бунда худо Ахурамазда ҳақидаги таълимот кенг тарқалган бўлиб, милоддан аввалги VI асрда Зардушт ижодига мансуб, деб таҳлил қилинади.

Учинчи даври, учинчи қисм қадимги кўп худоликлардан кейинги якка худоликка ўтган даврга, яъни, маздаянс (маздакийлик) таълимоти даврига тўғри келади.

Айрим маълумотларга қараганда, ушбу муқаддас китобнинг кўп қисми Искандар Зулқарнайннинг босқинчилик даврида йўқолиб кетган. Бир неча асрлар ўтгач, Аршакидлар даврида йўқолган қисмлар тўлдирилиб, Мидия ўлкасида тикланган.

«Авесто» марказида Зардушт номли пайғамбар ва Қуёш худоси Митра ҳақидаги афсоналар ҳам бўлиб, у битмас-туганмас кучга эга, ўтда куймайди, сувда чўкмайди ва ундан ўқ ўтмайди. У одамларга ҳамиша яхшилик қилиб, уларга нур, бахт-саодат инъом этган.

Бизгача етиб келган «Авесто»нинг Яшта, Виспарт, Видявдат ва Ясна номли бўлимлари бўлиб, уларда космогония, тарих, этика, тиббиёт ва бошқа фанларга оид маълумотлар бор.

Шу билан бирга, бу муқаддас китобда қадимги кишиларнинг табиат ва уни билиш ҳақидаги тасаввурлари ҳам ифода этилган. Жумладан, олам — ер, осмон, океан, ёруғлик ва жаннатдан иборат, деб кўрсатилган. Ер юмалоқ шаклда, уч океан билан ўралган, деб тасвирланади.

Ахурамазда баҳорни одамларга абадий совға этган экан. Бу даврни «Олтин давр» деб атаганлар. Шундай қилиб тарихнинг олтин даврида ҳамма тенг, табиат эҳсонларидан ҳамма бирдай фойдаланган. Одамлар бир-бирига фақат яхшиликни раво кўрганлар. Кейинроқ олтин давр тугаб, яхшилик билан ёмонлик ўртасидаги кураш даври бошланади. Яна Ахурамазда одамларга ёрдамга келиб, яхшилик ёмонлик устидан ғалаба қилиб, бахтли ҳаёт салтанати бошланиб кетган.

«Авесто»да қадимги оташпарастлар динининг пайғамбари Зардушт ҳақидаги ривоятларга ҳам кенг ўрин берилган. Унинг ҳаёти тахминан милоддан аввалги VI асрнинг биринчи ярмига тўғри келади. Унинг тарғиботи қабилачилик ҳокимлигига, кўп худоларга сажда қилишга қарши қаратилган.

Қадимги маълумотларга кўра, Зардушт Бактрия ҳудудида шоҳ Виштаспа даврида яшаган ва ўз таълимотини тарғиб қилган. Унинг ахлоқ ҳақидаги мажмуасидан меҳнат ва меҳнатсеварлик, адолат, ҳалоллик, яхшилик ўрин эгаллаган. Зардуштнинг аҳлоқ ҳақидаги қарашларида, яхши фикр (гумата), яхши сўз (гугта) ва яхши иш (гворишта)га алоҳида эътибор берилган.

У жамиятда одамларнинг тенг яшаши, бир-бирига яхши муносабатда бўлиши ва ёрдам бериши тарафдори бўлган, шафқатсизлик, зўравонлик, шуҳратпарастлик, туҳмат ва ҳасадгўйлик ҳамда ваъдага вафосизликни қоралаган.

Зардуштийликда оловга гуноҳлардан тозаловчи сеҳрли куч сифатида қаралган. Сув, ер, олов ва ҳаво улуғланган.

Зардуштийликнинг асосий ғоялари дунёдаги ҳамма тартиблар, яхшилик ва ёмонлик, ёруғлик ва қоронғулик, ҳаёт ва ўлим ўртасидаги курашларга боғлаб талқин қилинади. Зардуштийликнинг айрим одатлари, оловга сиғиниш белгилари ҳозиргача сақланиб қолган. Тўйларда олов атрофида келин-куёвни айлантириш, кампир момоларнинг айрим дарахтлар ва эски деворлар тагига чироқ ёқишлари ёки шам ёқиб турли дуолар ўқишлари шулар жумласидандир.

Умуман, зардуштийлик ислом дини кириб келгунга қадар аввалги асрларда, милоднинг VIII асригача Марказий Осиё ва Эронда асосий диний йўналиш ҳисобланган. У ўн икки минг йилдан кўпроқ даврни ўз ичига олган. Ҳозир ҳам Ҳиндистоннинг Бомбей, Гужорат ва бошқа штатларида оташпарастликка эътиқод қилувчи 120 мингдан ортиқ аҳоли яшайди.

Муҳаммаджон ЎРМОНОВ,
«Ўзбекмузей» жамғармасининг бош мутахассиси.

Балиқчи туманидаги кўп тармоқли «Безак» хусусий корхонаси жамоаси тумандаги муассасалар билан шартнома асосида биноларни қайта таъмирлаш, пардоз бериш ишлари билан шуғулланадилар. Айни пайтда уларнинг қишлоқ гузарлари, маънавият марказларига шарқона усулда безак бераётганлиги кўпчиликка манзур бўлаётир.

СУРАТДА: фирма бошлиғи М. Усмонова, ишчи Ойбек Меҳмонов.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ОЛДИНИ ОЛГАН ЯХШИ

Маълумотларга кўра, Термиз шаҳрида шу йилнинг ўтган ўн ойида 108 та ёнғин содир бўлган. Дўконлар, корхона, ташкилот, муассаса ва хонадонларда рўй берган бундай бахтсиз ҳодисалар туфайли жами бир ярим миллион сўмлик мол-мулк куйиб кул бўлган. Ачинарлиси шундаки, ёнғинларнинг аксарияти ота-оналар томонидан қаровсиз қолдирилган болаларнинг гугурт ўйнашлари натижасида юзага келган.

Республикамизнинг бошқа жойларида бўлгани каби Сурхондарё вилоятининг барча туман ва шаҳарларида ҳам ёнғин хавфсизлиги ойлиги давомида кенг миқёсдаги тушунтириш ишлари олиб борилмоқда. Аҳоли турар жойларида, мактабларда ёнғин хавфсизлиги бўйича махсус учрашувлар ўтказилмоқда.

Чори ТЎХТАЕВ
ЎзА мухбири.

АКС-САДО

Мамлакатимиз соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш Давлат дастури ва уни ҳаётга жорий этиш тўғрисидаги Президентимизнинг Фармони ижтимоий-маънавий ҳаётимизда муҳим воқеа бўлди.

Улкан давлат аҳамиятига молик бу ҳужжатлар жамият турмушининг оқсаб келаётган яна бир жиддий соҳасини наинки оёққа қўйиш, балки уни энг замонавий талаблар асосида ривожлантириш, тиббиёт хизматини халқаро андозалар даражасига кўтариш мақсадларини кўзлайди. Шу боисданки, тиббиётни ислоҳ қилишга доир Давлат дастури ва уни амалга оширишга катта йўл очиб берган Президентимиз Фармони халқимиз, айниқса, тиббиёт соҳаси заҳматкашлари томонидан мамнуният билан кутиб олинди.

Мухбиримизнинг Тошкент шаҳар руҳий касалликлар клиник шифохонаси бош врачи Хайрулла ҲУСАНХЎЖАЕВ билан суҳбати ҳам шу мавзуда бўлди.

БАРИГА САБАБЧИ — ЎЗИМИЗ

— Хайрулла Нуриллаевич, тиббиёт жабҳасида кўп йиллардан буён сидқидилдан хизмат қилиб келаётган шифокор сифатида соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш Давлат дастури ва уни ҳаётга жорий этиш тўғрисидаги Президентимиз Фармони ҳақида фикрингизни эшитмоқчи эдик.

— Биз бундай Фармон ва умуман тиббиёт ислоҳотига доир Давлат дастурига кўпдан илҳақ эдик. Чунки тиббиётга эътибор — элга эътиборнинг ёрқин намунасидир. Бежизга «Эл соғлиги — юрт бойлиги» дейилмайди халқ мақолида. Шу маънода, тиббиёт равнақини таъминлаш мамлакат равнақини таъминлашдир, деб дадил айта оламиз.

Шу ўринда мен яна бир мулоҳазани айтгим келади. Мамлакатимиз раҳбариятининг донолиги шундаки, мамлакат ва жамиятдаги ислоҳотлар босқичма-босқич олиб борилмоқда, келажак сари етти ўлчаб бир кесиб қадам қўйилмоқда. Ҳаммамиз кўриб турибмиз: аввал давлатимизнинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллигини йўлга қўйиш — бош вазифа этиб белгиланди ва бу жабҳаларда Ўзбекистон МДҲ давлатлари орасида ҳавас қиларли ютуқларга эришиб, халқаро миқёсда катта обрў топди. Энди мамлакатимиз сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан қаддини тиклаб олгач, турмушнинг бошқа соҳаларини ривожлантиришга навбат келаяпти. Жумладан, тиббиёт ана шундай соҳалардан бири эканлиги аён бўлмоқда. Президент Фармони ва соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш Давлат дастури худди шу жабҳанинг йўлларига порлоқ «яшил чироқ» ёқди.

Тўғри, дастур, бу — ривожланишнинг асосий йўналишлари белгилаб берилган ҳужжатдир. Уни амалга ошириш учун аввало катта молиявий-моддий куч-қудрат ва иккинчидан, тиббиёт соҳаси ходимларининг бемисл куч-ғайрати талаб қилинади. Муҳими шуки, Давлат дастурида бу вазифаларни чинакамига давлат миқёсида ҳал қилишнинг чора-тадбирлари белгилаб берилган. Давлатимизки, бу соҳадаги ислоҳотга бош-қош экан, ишимиз албатта ривож топади.

— Сиз, тиббиётнинг ғоятда мушкул, таъбир жоиз бўлса, инжиқ бир соҳасида — руҳий хасталикларни даволаш, бундай бахтсиз кимсаларнинг ҳеч бўлмаса оғирини енгил қилиш борасида меҳнат қилиб келаяпсиз. Тиббиётнинг ана шу жабҳасида ислоҳотлар қандай юз бериши мумкин?

— Қабул қилинган Давлат дастури бизнинг соҳамиз ривожига ҳам катта йўллар очади. Шундай хасталиклар борки, улар бутун давлатнинг, жамиятнинг ҳомийлиги, ғамхўрлиги ва диққат-эътиборига жуда муҳтож. Руҳий касалликка учраган беморлар ана шундай биродарларимиздир. Давлат дастурида бундай беморларни даволаш иши билан шуғулланадиган тиббиёт тизими ўз фаолиятини асосан давлат бюджети эвазига, қолаверса, хайру саховат жамғармалари ва намояндаларининг савобли ҳомийлигида олиб борилиши белгиланганки, буни биз ва бутун халқимиз миннатдорлик билан эътироф этамиз.

Айни пайтда, дастурда тиббиётнинг бу тармоғида ҳам изланиш, тадбиркорликларга йўл очиш имкониятлари кўрсатилган. Масалан, моҳир, билимдон, тиббиётга фидойи мутахассисларимиз хусусий шифохоналар очиши, ўз шифохоналарида руҳий беморлар учун энг қулай шарт-шароитлар яратиши, энг замонавий даволаш техникаси, ускуналари билан ўз шифохоналарини жиҳозлаши мумкин. Бундай ташаббускорликка давлатимиз ҳам, халқимиз ҳам ҳар жиҳатдан хайрихоҳ бўлиши шак-шубҳасиздир.

Мен Президентимиз Фармони ва соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш Давлат дастури бизнинг соҳамизда бундан бошқа имкониятларни очишига ҳам имоним комил.

— Хайрулла Нуриллаевич, сизни шифокор сифатида қандай муаммолар ўйлатмоқда?

— Меҳнатнинг қайси соҳасида муаммо йўқ дейсиз. Табиийки, бизда ҳам бор. Бевосита фаолиятимиз билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилишнинг йўлларини доим излаяпмиз. Бунда бизга давлатимиз мадад бериб келаяпти. Лекин яна бир хил муаммолар мавжуд. Ушбу суҳбатимиздан фойдаланиб, менинг шу хусусда халқимизга айтадиган айрим зарур мулоҳазаларим бор эди.

— Марҳамат.

— Гап шундаки, руҳий хасталик билан оғриган фуқаролар ҳамма мамлакатларда учрайди. Маълумотларга қараганда, ҳозирги пайтда инсониятнинг тахминан 1,5 фоизи ана шу бахтсизлик чангалида. Улар — эътиборга, барча давлатларнинг, халқларнинг кўмагига ва ғамхўрлигига эҳтиёж сезади. Лекин турли давлатларда бу касалликка муносабатнинг ўзи турлича. Бизда ҳам бундай касалликка муносабатни бутун жамият миқёсида ўзгартиришга тўғри келади. Сир эмас, одамларимизда руҳий касали бор оилаларга ҳадиксираб қараш мавжуд. Фақат шунинг ўзи бўлса, майлийди. Бундай қарашнинг ижтимоий оқибатлари кўнгилсиз.

Мен нимани назарда тутаяпман? Шифокорлик амалиётида гоҳида шундай ҳолатларга дуч келамиз: масалан, ҳарбий комиссариатлардан ҳарбий хизмат ёшидаги айрим ўсмирларни шифохонамизга кўрикдан ўтиш, зарурият бўлса, даволаш учун жўнатишади. Бундан ваҳимага тушган ота-оналар болаларининг орқасидан келишиб, зинҳор ўз фарзандларини руҳий касалликлар шифохонасига ётқизишга рози бўлмай, оёғини тираб туриб оладилар. Ҳеч иложи бўлмаса, бу ҳолатни бошқаларга ошкора қилмай, ими-жимида керакли ҳужжатларни ҳарбий комиссариатга ҳуфя равишда жўнатишни ўтиниб сўрайдилар. Яъни ота-оналар ўз фарзандининг руҳий беморлигини бошқалардан мумкин қадар сир тутишга уринадилар. Ҳолбуки, биздан касални сир тутишни эмас, даволашни сўрашлари керак.

Бундан бошқача ҳолатлар ҳам учрайди. Оилаларда ёши катта руҳий беморлар учраса ҳам, уларни мутахассис врачларга кўрсатмасдан уйда сақлаб ўтиришади. Ишқилиб, ўз кишиларининг бундай касал эканлигини бошқа биров билмаса бўлди. Мана, одамларни нима кўпроқ ташвишлантиради.

Ҳатто шундай фактларга дуч келаяпмизки, тиббиёт ўқув юртларини тамомлаган ёшларнинг руҳий касалликни даволашга ихтисослаштирилган тиббий масканларга ишга келишидан уларнинг ота-оналари ор қиладилар. Шу боиски, бизнинг соҳамизда ишлайдиган миллий кадрларимиз ҳамон жуда озчиликни ташкил этади.

Илоҳим, ҳеч ким бундай дардга учрамасин. Ниятимиз шу. Лекин ҳаётнинг шафқатсиз ҳақиқатлари бор. Жумладан, руҳий хасталик ҳам одамлар орасида учраб туради. Модомики, шундай экан, халқимиз бундай беморлари бор оилаларга нисбатан ор қилиб қарашдан ўз маънавиятларини халос қилишлари керак.

Умуман тиббий кўрикдан ўтиб туриш ҳамма учун фойдали. Қолаверса, руҳиятида жилла ўзгариш сезилган кишиларни яшириб ўтирмасдан, уларни вақтида мутахассислар кўригидан ўтказиш ва зарурат бўлса, махсус шифохоналарда даволаш тўғрисида ўйлаш керак. Бу аксар ҳолларда хасталик ривожланишининг олдини олиш имконини беради. Руҳий беморлик ривожланиб кетса, уни даволаш қийин кечади. Ҳолбуки, айрим одамларимиз буни англаб етмасдан, бундай беморларни хуфя йўсинда, ўзларича, тиббиётга тамомила ёт усулларда даволаш йўлларидан борадилар. Ҳеч илож топилмагач, врачларга олиб келишади.

— Булар ҳаммаси афсусланарли, албатта. Шу билан бирга ҳаётда руҳий беморликнинг олдини олиш, иложи борича, бундай бахтсизликка одамлар дучор бўлмаслигининг чора-тадбирлари борми?

— Ҳа, бор! Кўп нарса одамларнинг ўзига боғлиқ. Руҳий хасталикнинг энг хавфли шаклларидан бири унинг туғма кўринишидир. Яъни касаллик «суяк суриш», авлод-ажлоддан ўтиш орқали юз беради. Демак, ота-оналарда бор касал айрим ҳолларда болаларга ўтади. Бу — руҳий хасталикнинг энг оғир шакли бўлиб, уни даволаш тиббиёт олдида ҳозиргача ўткир муаммо бўлиб келаяпти. Руҳий касалликни бартараф этиш учун энг аввало, одамларнинг ўзи соғлом турмуш тарзига амал қилишлари керак. Бироқ, ҳаётда шундай ота-оналар борки, улар спиртли ичимликни бемеъёр, сурункали истеъмол қилади, гиёҳвандликка берилишади. Бундай ота-оналарнинг фарзандлари ҳам турли хил нуқсонлар билан туғилишади. Жумладан, бундай яшаш — руҳий касалликнинг ҳам хавфли манбааларидан биридир.

Яна турли ташқи сабаблар, масалан, фалокатлар, оғир шикастланишлар оқибатида ҳам одамлар руҳий касалликни орттирадилар. Бу орттирилган руҳий беморлик, деб аталади. Лекин бундай беморлар вақтида, сурункали ва малакали даволанса, соғлиги қайтадан тикланиши ёки маълум даражада аҳволи яхшиланиши мумкин.

Яна бир ўгит шуки, уйланаётган йигит-қизлар жиддий кўрикдан ўтиб, бир-бирларининг соғлиги тўғрисида атрофлича маълумотга эга бўлишлари керак. Бунга ота-оналар ҳам жиддий эътибор бермоқлари лозим. Мамнун бўлиб айтамизки, мамлакатимизда ҳозирги кунда шундай тиббиёт марказлари вужудга келаяптики, уларда оналар ҳомиладорлик пайтида шифохонага ётқизилиб, ҳомилалари тиббий текширишдан ўтказилади. Мабодо, она қорнидаги ҳомилада жиддий нуқсон, масалан, руҳий етишмовчилик белгилари аниқланса, бу ҳолат бўлажак ота-она билан маслаҳатлашилиб, уларга қанчалик оғир бўлмасин, муаммо вақтида оқилона ҳал қилинади.

Ҳуллас, бундай изланиш ва имкониятлар ҳозирги тиббиётда бор ва улар келажакда жамиятнинг, халқнинг соғлиги, бахти бутун бўлиш мақсадларига қаратилган.

— Демак, эл соғлиги фақат тиббиёт ходимларигагина эмас, балки элнинг, одамларнинг ўзига ҳам боғлиқ экан-да.

— Худди шундай, жамият ва тиббиёт ҳамкорлиги энг ноёб бойлик — соғлигимиз гаровидир.

Суҳбатдош: М. САФАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ФАРМАЦЕВТИКА ИНСТИТУТИ
бўш кафедра мудири лавозимларига танлов эълон қилади.

Тарих ва иқтисодиёт; фалсафа; фармация иқтисодиёти ва менежмент; фармацевтик кимё; фармакогнозия; дори турлари технологияси; махсус дори турлари технологияси; дорилар токсикологияси; доривор ўсимликларни ўстириш технологияси; биотехнология; ноорганик, физикколлоид кимё; аналитик кимё; органик ва биологик кимё; фармакология; тиббий биологик фанлар.

Танловга мутахассисликлар бўйича фан докторлари, профессорлар таклиф этилади.

Манзилимиз: 700015, Тошкент шаҳри, Ойбек кўчаси, 45-уй.

RD/1196

НИЗОМИЙ НОМЛИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА
УНИВЕРСИТЕТИНИ БИТИРГАН ТАЛАБАЛАР
ДИҚҚАТИГА!

Низомий номли Тошкент Давлат педагогика университети ректорати университетни битириб кетган талабалар ўз дипломларини олиб кетишларини сўрайди.

Диплом олувчилар ўзлари билан шахсий паспорт, ҳисоб-китоб варақаси ва мутахассисликлари бўйича ишлаётганликлари ҳақида маълумотномага эга бўлишлари зарур.

®/1175

«РОҲАТ» ОТАЖ

акционерларнинг навбатдан ташқари умумий йиғилиши ўтказилишини маълум қилади.

Йиғилиш куни: 18 декабрь 1998 йил.
Йиғилиш вақти: соат 16.00 да.
Йиғилиш жойи: «РОҲАТ» ОТАЖнинг йиғилишлар зали.
Манзилгоҳимиз: Тошкент вилояти, Қибрай тумани, Салар ГЭС қўрғони.

Кун тартиби:

1) Жамиятнинг таъсис ҳужжатларини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 22 августдаги 361-сонли Қарори билан тасдиқланган меъёрий ҳужжатларга мувофиқлаштириш.
2) Қўшимча эмиссия проспекти ва Низомга киритиладиган қўшимча ва ўзгартишларни тасдиқлаш.
3) Бошқа масалалар.

Акционерлар «РОҲАТ» ОТАЖ биносида 1998 йил 18 декабрь, соат 15.30 да рўйхатга олинадилар. Навбатдан ташқари йиғилиш «РОҲАТ» ОТАЖ Кузатув кенгашининг ташаббуси билан ўтказилади.

Жамиятнинг Кузатув кенгаши.

Ф/1217

"ГРОТЕКС" ЎЗБЕК-АМЕРИКА
ҚЎШМА КОРХОНАСИ
ЭНГ ЗАМОНАВИЙЛАШГАН ТЕХНОЛОГИЯ
БЎЙИЧА ХИЗМАТ КЎРСАТАДИ:

МАТБАА МАҲСУЛОТЛАРИНИ ИШЛАШ, ДИЗАЙН БЕРИШ ВА ЧИҚАРИШ БЎЙИЧА:
— *Фахрий ёрлиқлар, дипломлар, плакатлар, открыткалар;*
— *китоб маҳсулотлари;*
— *этикеткалар, биркалар;*
— *бланкали маҳсулотлар.*

РАНГ БЎЛИШ ВА ПЛЁНКАГА ЧИҚАРИШ:
— *оригиналларни рангга бўлиш;*
— *74х55 см бичимдаги рангга бўлинган диапозитивларни чиқариш;*
— *А4 ва А3 бичимдаги рангли матбаачилик намуналарини, жумладан, уларни буюртмачиларнинг файллари билан чиқариш.*

КЎПАЙТИРУВЧИ УСКУНАЛАР УЧУН А4 БИЧИМДАГИ ҚОҒОЗЛАР СОТИЛАДИ.

Тел. 144-11-60, 144-59-64. Факс: 144-65-87.

Ш@1205

Vinlad *Ҳаётингизни тинч ва хотиржам қиламиз!*

ТОШКЕНТДАГИ ОМБОРХОНАДАН ЕВРОПА ВА АМЕРИКАДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН ЖИҲОЗЛАРНИ ТАКЛИФ ЭТАМИЗ

- Муҳофаза сигнализацияси;
- Ёнғиндан сақлаш сигнализацияси;
- Телекузатув;
- Доимий назорат;
- Махсус воситалар.

NEW! МАХСУС ҲИМОЯ ПЛЁНКАЛАРИ.

Тошкент ш., Қушбеги, 18, тел: (3712) 50-46-13, 50-99-13, 50-86-80, факс: 50-03-61.

Ш@1149

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси Олий Мажлис депутати, қўмита аъзоси И. Эрбековга отаси **Йўлдош ЭРБЕКОВнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнесни қўллаб-қувватлаш фонди — «Бизнес-фонд» ҳиссадорлик жамияти жамоаси Ўзбекистон Республикаси меҳнат вазири Оқилжон Обидовга волидаи муҳтарамаси **Зулфия ая ЗОКИРОВАнинг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон телерадиокомпанияси «Мусиқа» бош муҳарририяти миллий созандалар ансамблининг бадиий раҳбари, Ўзбекистон халқ артисти Тилаш Хўжамбердиевга акаси **Эргаш ХЎЖАМБЕРДИЕВнинг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Меҳнат, аҳоли бандлиги ва ижтимоий муҳофазаси муаммоларини ўрганиш республика илмий Маркази жамоаси Ўзбекистон Республикаси меҳнат вазири Оқилжон Обидовга волидаи муҳтарамаси **Зулфия ая ЗОКИРОВАнинг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

«ХАЛҚ СЎЗИ»
«НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати:
М. ЕГОРОВ (масъул котиб — «Народное слово»), А. ЖАББОРОВ, С. ЗИНИН, М. МИРАЛИМОВ, С. МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»), Л. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»), М. САФАРОВ, Р. ФАРҲОДИЙ, И. ХУДОЁРОВ, И. ШОҒУЛОМОВ, Ў. ҲОШИМОВ.

БЎЛИМЛАР:
Ижтимоий-сиёсий ҳаёт — 133-57-34;
Ҳуқуқ — 136-07-94;
Иқтисодиёт — 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги — 136-37-85
Маънавият ва маърифат — 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар — 136-29-89, 133-07-48;
Фан, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий масалалар — 132-12-08;
Халқаро ҳаёт — 132-11-15;
Котибият — 133-10-28;
Эълонлар — 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 0608, 27517 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

Газета PENTIUM-II mmx компьютерида терилди ҳамда операторлар Сергей ЛУКИН ва Жамшид ТОҒАЕВ томонидан саҳифаланди.

Навбатчи муҳаррир — Қ. ЭШМАТОВ.
Навбатчи — А. МАДАТОВ.
Мусаҳҳиҳ — Л. ҚЎЧҚОРОВА.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти — 21.00
топширилди — 21.25
1 2 3 4 5 6